

Hyvinvoinnin vuosiraportti 2022

Sisällysluettelo

1. Johdanto.....	3
2. Hyvinvointityö Hämeenkyrössä.....	4
3. Kunnan rakenteet, talous ja elinvoima.....	7
4. Väestöryhmät ja indikaattorit.....	8
4.1. Lapset ja lapsiperheet.....	12
4.1.1 Varhaiskasvatus.....	12
4.1.2 Perusopetus.....	15
4.1.3 Lasten ja lapsiperheiden palvelut.....	16
4.2 Nuoret ja nuoret aikuiset.....	18
4.3 Työikäiset.....	21
4.4 Ikäihmiset.....	23
5. Johtopäätökset ja toimenpide-ehdotukset.....	25
6. Hyvinvoinnin edistämisen erillisohjelmat ja suunnitelmat.....	26
7. Hyvinvointisuunnitelman toimeenpanon seuranta.....	27

1. Johdanto

Kunnan perustehtävä on kuntalain 1§ mukaan asukkaidensa terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen. Lain sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä 6 §:n mukaan kunnan on seurattava asukkaittensa terveyttä ja hyvinvointia sekä niihin vaikuttavia tekijöitä ja toimenpiteitä väestöryhmittäin. Vuosittaiseen raporttiin sisältyy myös lastensuojelulain 12 § sekä lain ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveystalvasta 5 § mukaisia vuosittaisia tietoja. Lain sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä 6 §:n mukaan kuntalaisten terveydestä ja hyvinvoinnista sekä toteutetuista toimenpiteistä on raportoitava valtuustolle vuosittain sekä kerran valtuustokaudessa on valmisteltava laajempi hyvinvointikertomus. Hämeenkyrön viimeisin laaja hyvinvointikertomus ja hyvinvointisuunnitelma on hyväksytty vuosille 2021–2025. Laajan hyvinvointikertomuksen ja hyvinvointisuunnitelman painopisteet tulevat Pirkanmaan alueellisesta laajasta hyvinvointikertomuksesta. Painopisteet ovat elintavoilla fyysistä ja psyykkistä hyvinvointia, osallisuus ja vaikuttaminen, turvallinen elinympäristö sekä vaikuttavat palvelut. Jokaiseen painopisteeseen on asetettu tavoitteita alueellinen laaja hyvinvointikertomus pohjana sekä huomioitu Hämeenkyrön omat indikaattoritiedon osoittamat kehittämisen kohteet. Jokaiseen tavoitteeseen on laadittu suunnitelma toimeenpanoon sekä arviointi.

Hyvinvoinnin edistäminen on kunnan eri toimialojen ja kunnassa toimivien palveluntuottajien yhteistyössä toteuttamaa työtä. Hyvinvoinnin edistäminen kohdistuu yksilöön, perheeseen, yhteisöihin, koko väestöön ja näiden elinympäristöihin. Hyvinvoinnin edistäminen on sosiaalista hyvinvointia, terveyttä, turvallisuutta ja osallisuutta tukevaa sekä köyhyyttä, syrjäytymistä ja muita sosiaalisia haittoja vähentävää toimintaa. Hyvinvointityö kunnassa on suunnitelmallista voimavarojen kohdentamista kuntalaisten hyvinvointia edistävällä tavalla. Vuosiraportissa kuvataan väestön hyvinvoinnin tilaa kyseisenä vuonna sekä raportoidaan asetettujen painopisteiden mukaisten tavoitteiden toteutumista. Vuosittaisessa raportissa huomioidaan keskeisimmät hyvinvoinnin ja terveydenedistämisen toimet ja merkittävimmät indikaattorit. Näin ollen raportti on suppeampi, kun valtuustokausittain laadittavassa laajassa

hyvinvointikertomuksessa. Kaikkia käytettäviä kyselyjä ei toteuteta vuosittain. Samoin raporttia laadittaessa useista vuosittain päivitettävistä indikaattoreista puuttuu vielä vuoden 2022 tieto. Raportoinnissa ja edelleen voimavarojen suuntaamisessa käytetään aina ajantasaisinta saatavilla olevaa tietoa. Vuosiraportissa käytetty indikaattoritieto on saatu pääosin Sotkanetin tietokannasta sekä eri palvelualueiden omista tilastoista.

Hämeenkyrössä vuonna 2022 hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on ollut kokonaisuutena hyvällä tasolla. Hyvät tulokset näkyvät TEAviisarin pistekehityksenä sekä vuoden 2023 alussa käyttöönotetussa hyvinvoinnin kannustinrahassa HYTE-kertoimessa. Merkittävimmät vuoden 2023 suunnitelmiin vaikuttavat tekijät ovat hallinnollisia uudistuksia. Hyvinvointialueiden aloittaessa toiminnan on hyvien tulosten ylläpitämiseksi tehtävä aktiivista työtä. Myös kunnan sisällä on tehty osana sopeuttamisohjelmaa muutoksia, joiden vaikutusta on seurattava vuoden 2023 aikana.

2. Hyvinvointityö Hämeenkyrössä

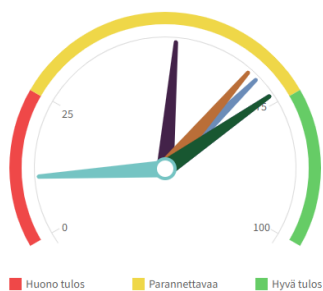
Kuntastrategiassa tulee ottaa huomioon asukkaiden hyvinvoinnin edistäminen. Hämeenkyrön kuntastrategian päivitys käynnistettiin vuonna 2022. Vuoden 2022 voimassa olleessa kuntastrategiassa yhteinen visio on tehdä asukkaiden hyvinvointi mahdolliseksi luonnonläheisessä kunnassa. Hyvinvoiva hämeenkyröläinen on yksi päämäärä ja sen kautta on asetettu tavoitteita hyvinvoinnin edistämiseksi. Strategian tavoitteet näkyvät vuosittain talousarvion tavoitteissa. Vuoden 2022 aikana kuntaan on nimetty uusi kokoaikainen hyvinvointikoordinaattori ja hyvinvointityön rakenteiden päivittämisen valmistelu aloitettiin. Hyvinvointityötä on tehty ja kehitetty samansuuntaisesti talousarvioprosessin kanssa.

Vuoden 2023 alussa kunnille aletaan maksaa hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen valtionosuuden lisäosaa (HYTE-kerroin). HYTE-kerroin määräytyy kunnan terveyden edistämisen aktiivisuuden mukaisesti. Se määritellään kunnan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toimintaa kuvaavien indikaattoreiden sekä toiminnan tulosta kuvaavien indikaattoreiden perusteella. Nämä liittyvät kunnan johtoon, perusopetukseen, liikunta- ja kulttuuripalveluihin

sekä kuntalaisten hyvinvoinnin tilan muutosta kuvaaviin indikaattoreihin. HYTE-kertoimen perusteella määräytyy hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen rahoitusosuus eli kannustin. Rahoitus ei ole korvamerkittyä. Laadukas ja laaja-alainen hyvinvoinnin ja terveydenedistämistyö on siis edellytys hyvälle HYTE-kertoimelle. Hämeenkyrön hyvinvointisuunnitelmassa on huomioitu tämänhetkiset HYTE-kertoimeen vaikuttavat indikaattorit. Hämeenkyrön HYTE-kerroin vuonna 2022 oli 68 joka tarkoittaa 19,3 € asukasta kohti. Hämeenkyrön HYTE-kerroin on Pirkanmaan kärkipäässä ja kehittynyt positiivisesti viime vuosina.

Koko kunnan terveyden edistämisen aktiivisuutta mitataan TEAvisari -palvelulla. Se kuvaa kunnan organisaation aktiivisuutta edistää kuntalaisten terveyttä itsearvion mukaan. Palvelun tuottaa Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL). TEAvisari työkalu sisältää kysymyksiä eri sektoreiden toiminnasta. Kysymyksillä kartoitetaan kuntalaisten terveyden ja hyvinvoinnin tilan seuranta, työhön kohdistettuja resursseja, tiedolla johtamista, indikaattoritiedon seuranta, poikkihallinnollista yhteistyötä sekä johtamista kokonaisuudessaan. Hämeenkyrössä vuonna 2022 perusopetus, liikunta ja perusterveydenhuolto ovat samalla tasolla suhteessa koko maan tuloksiin. Hämeenkyrössä merkittävien kehittämistarve kohdistuu tulosten perusteella kulttuuriin.

Kaikki sektorit : Hämeenkyrö 2022

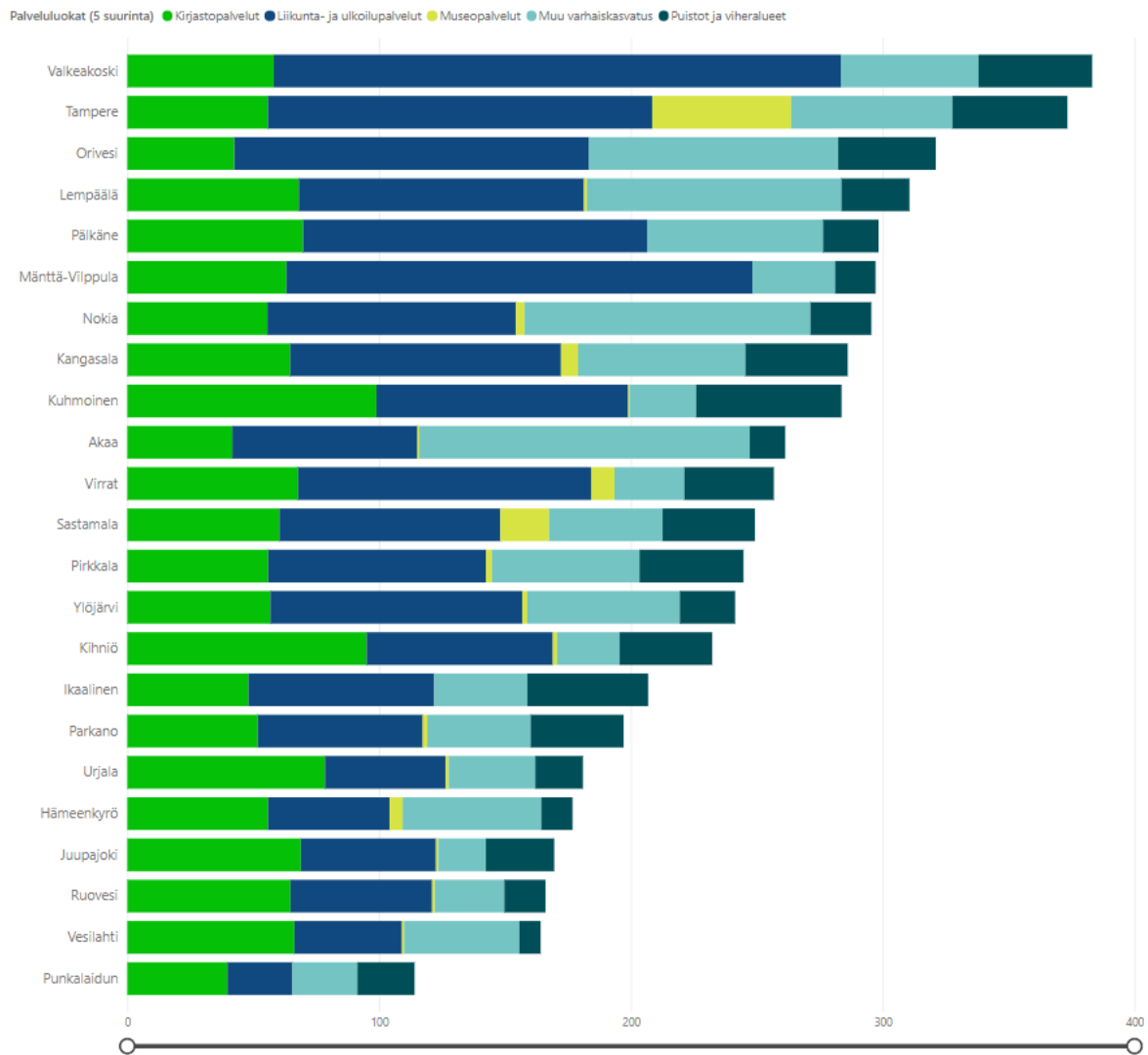

- Kuntajohto
  - Perusopetus
  - Lukiokoulutus
  - Ammatillinen koulutus
  - Liikunta
  - Perusterveydenhuolto
  - Kulttuuri
- Aineisto päivitetty 25.01.2023

Pisteet	Hämeenkyrö	Koko maa
Kaikki sektorit	59	68
Kuntajohto	69	79
Perusopetus	67	64
Lukiokoulutus	52	66
Ammatillinen koulutus	..	63
Liikunta	73	72
Perusterveydenhuolto	73	70
Kulttuuri	11	66

Valtionkonttorin ylläpitämä sivusto tutkiahallintoa.fi tarjoaa tietoa kuntien ja alueiden hallinnosta. Tutkiahallintoa HYTE-raportti tarkastelee kuntien talousraportoinnista eriteltyjä hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen (HYTE) liittyvien palveluiden ja tilien yhdistelmiä, niistä aiheutuneita kustannuksia ja niistä saatuja tuottoja. Sen tavoitteena on kuvata kuntien HYTE-kustannuksia vertailukelpoisena tietona.

Hämeenkyrössä käytetään Tutkihallintoa raportin mukaan noin 177 € per kuntalainen vuodessa hyvinvoinnin edistämiseen. Pirkanmaalla summa vaihtelee kunnittain 383 € ja 114 € välillä. Hämeenkyrön käyttämä summa per asukas on Pirkanmaan viidenneksi alhaisin. Myös valtakunnallisesti vertaillen Hämeenkyrön taloudellinen panostus on pienehkö.

Hyte-erät €/asukas – Lähde tutkihallintoa.fi

Hämeenkyrössä hyvinvoinnin edistämistä tehtiin vuonna 2022 laaja-alaisesti yhteistyössä kunnan eri toimialojen välillä. Hämeenkyrön poikkihallinnollinen hyvinvointiryhmä kokoontui 4 kertaa. Vuoden aikana jatkettiin hyvinvointisuunnitelman mukaisten toimenpiteiden

käytäntöönpanoa, joista osa aloitettiin jo vuonna 2021. Vuonna 2023 jatketaan toimenpiteiden toteuttamista sekä käynnistetään aktiivinen yhteistyö vuoden 2023 alussa aloittaneen Pirkanmaan hyvinvointialueen kanssa.

3. Kunnan rakenteet, talous ja elinvoima

Tilastokeskuksen antaman ennakkotiedon mukaan Hämeenkyrössä oli 10 260 asukasta vuoden 2022 lopussa. Vuotta aiemmin hämeenkyröläisiä oli 10 335. Väkiluku laski 75 hengellä. Vuonna 2022 Hämeenkyröön syntyi 73 lasta ja 152 hämeenkyröläistä kuoli. Vuonna 2022 kuntaan muutti muista kunnista 507 henkilöä, kunnasta pois 524, muista maista 27 ja muihin maihin 5 henkilöä. Väkiluvussa ollaan tällä hetkellä vuoden 2007 tasossa. Hämeenkyrön kunnan talous oli tulokseltaan positiivinen vuoden 2022 tilinpäätöksessä. Vuoden aikana toimenpantiin valtuuston hyväksymää sopeuttamisohjelmaa.

Koronatilanne vaikutti vielä jonkin verran sekä kunnan talouteen että palveluiden tuottamiseen. Venäjän hyökkäyssodan seurauksena loppuvuoden aikana riski sähköpulaan kasvoi, joten kunta tehosti varautumista sähkökatkoihin.

Kunnan tasa-arvo ja yhdenvertaisuussuunnitelma päivitettiin vuoden 2022 aikana. Suunnitelman päivityksessä osallistettiin kuntalaisia avoimella kyselyllä, johon saatiin 105 vastausta sekä järjestämällä kuntalaisille avoin keskustelutilaisuus Silta-Foorumi. Kyselyyn vastanneista yli puolet vastaajista koki, että ei ole kokenut syrjintää tai epätasa-arvoista kohtelua kunnan palveluissa viimeisen vuoden aikana. Syrjintää tai epätasa-arvoista kohtelua kokeneista henkilöistä enemmistö arvioi sitä tapahtuneen satunnaisesti. Yleisimpinä syrjinnän syinä vastattiin terveydentila, ikä, mielipide ja kyselyn vaihtoehto "muu". Kyselyn yhteydessä pystyi myös kertomaan omia ehdotuksiaan yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon edistämiseksi Hämeenkyrön kunnan palveluissa. Vastauksissa nousivat esille mm. esteettömyys, digitalisaatio ja yhdenvertaisuus- ja tasa-arvoasioiden nykyistä vahvempi esille nostaminen.

Vuoden 2022 aikana toimenpantiin ja valmisteltiin merkittäviä kuntaorganisaation muutoksia. Merkittävin valmisteltava muutos oli hyvinvointialueen toiminnan käynnistyminen vuoden 2023 alussa. Työllisyyspalvelut siirtyivät vuoden 2022 alusta perusturvapalveluiden alaisuudesta elinympäristöpalveluihin. Osana säästöohjelmaa esiopetuksen toteutus siirtyi perusopetukselta varhaiskasvatuksen vastuulle ja valmisteltiin elämänlaatupalveluiden esimiesjärjestelyn muutosta.

4. Väestöryhmät ja indikaattorit

Hämeenkyrön väestö jakautuu ikäryhmiin alla olevan taulukon mukaisesti. Tiedot ovat tilastokeskuksen tietokannasta 2021 tilanteen mukaan koska vuoden 2022 tietoja ei ole vielä saatavilla.

Ikä	2017	2018	2019	2020	2021
0–6	872 (8,2 %)	812 (7,7 %)	775 (7,4 %)	743 (7,2 %)	694 (6,7 %)
7–15	1 191 (11,2 %)	1 156 (11,0 %)	1 148 (11,0 %)	1 124 (10,9 %)	1 164 (6,7 %)
16–25	950 (9,0 %)	919 (8,7 %)	880 (8,5 %)	862 (8,3 %)	845 (8,2 %)
26–45	2 332 (22,0 %)	2 343 (22,3 %)	2 284 (22,0 %)	2 294 (22,2 %)	2 279 (22,0 %)
46–64	2 892 (27,3 %)	2 852 (27,1 %)	2 825 (27,2 %)	2 794 (27,0 %)	2 759 (26,7 %)
65–79	1 768 (16,7 %)	1 806 (17,2 %)	1 859 (17,9 %)	1 888 (18,3 %)	1 929 (18,7 %)
80 -	594 (5,6 %)	622 (5,9 %)	633 (6,1 %)	639 (6,2 %)	667 (6,5 %)

Samoin kuin pääosassa suomen kuntia myös Hämeenkyrössä ikääntyneiden määrä kasvaa ja nuorten määrä vähenee. Huoltosuhte ilmaisee kuinka monta alle 15-vuotiasta ja 65-vuotta täyttänyttä on sataa 15–64-vuotiasta (työikäistä) kohti. Hämeenkyrön huoltosuhte on 72,1, joka on yli koko maan (62,4) ja Pirkanmaan (60,0) keskiarvon mutta matalampi kun Pirkanmaan pienten ja keskikokoisten kuntien.

Asuntokuntia Hämeenkyrössä on vuoden 2021 tilaston mukaan ollut 4831. Asuntokuntien määrä on ollut viime vuosina lievästi nouseva. Lapsiperheitä on 38,2 % (vuonna 2020, 38,4 %) kaikista asuntokunnista. Lapsiperheistä yhden vanhemmat perheitä oli 20,9 % (20,8 %).

Toimeentulotukea lapsiperheistä on saanut 6,9 % (7,7 %). 65 vuotta täyttäneiden asuntokuntien osuus kaikista asuntokunnista on 37,9 % (37,3 %). Yhden hengen asuntokuntia Hämeenkyrössä on 39,8 % (39,1 %) kaikista asuntokunnista. Hämeenkyrössä on huomattavasti Pirkanmaan keskiarvoa (9,6 %) vähemmän toimeentulotukea saaneita lapsiperheitä.

Kaksikymmentä vuotta täyttäneistä hämeenkyröläisistä keskiasteen koulutuksen on saanut 49,0 % (vuonna 2020, 48,4 %) ja korkea-asteen koulutuksen 24,4 % (24 %). Hämeenkyrössä asuu selvästi enemmän (+6 %) keskiasteen suorittaneita ja vastaavasti vähemmän (-9,7 %) korkea-asteen koulutuksen suorittaneita, kun Pirkanmaalla keskimäärin.

Kunnille vuodesta 2023 alkaen maksettava hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen valtionosuuden lisäosaa (HYTE-kerroin) määräytyy prosessi ja tulosindikaattoreiden perusteella. Prosessi-indikaattorit kuvaavat kunnan voimavaroja ja toimenpiteitä terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi. Ne kuvaavat edellytysten luomista vaikuttavalle hyvinvoinnin edistämiseksi. Tulosindikaattorit kuvaavat hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tuloksellisuutta väestötasolla. Niiden avulla mitataan muutosta. Tulosindikaattoreista lasketaan kahden viimeisimmän vuoden erotus kuvaamaan tapahtunutta muutosta. Laskennassa etsitään jokaisen tulosindikaattorin kohdalla kaikkien kuntien pienin erotus ja suurin erotus. Suurin erotus kuvaa parasta positiivista kehitystä. Kuntakohtaiset pistemäärät skaalataan edellä mainittujen minimien ja maksimien avulla. Skaalauksen ansiosta pistemäärät ovat vertailukelpoisia eri indikaattoreiden välillä. Lisäksi jo pienellä parannuksella kunta voi saada hyviä pistemääriä, jos muutos on hyvä kaikkien muiden kuntien tilanteeseen verrattuna.

Hämeenkyrön HYTE-kerroin on 68 joka tarkoittaa kannustinrahana 19,3 € asukasta kohden. Hämeenkyrön tulos kuuluu Pirkanmaan parhaimmistoon. HYTE-kertoimen indikaattoreihin kannattaa myös jatkossa kiinnittää huomiota tulosten skaalauksen vuoksi.

Prosessi-indikaattorit			
Kuntajohto	2020	2021	2022
Kunnan talousarviossa ja taloussuunnitelmassa määritellään talousarviovuodelle mittarit, joilla seurataan väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tavoitteiden toteutumista	100	100	100
Valtuustolle raportoidaan vuosittain väestön elintavoista ja niissä tapahtuneista muutoksista	100	100	100
Kunnan tarkastuslautakunnan arviointikertomuksessa arvioidaan valtuustokausittain kunnan hyvinvointi- ja terveystavoitteiden toteutuminen	100	100	100
Kunnassa toimii erikseen nimetty asiantuntija, suunnittelija tai vastaava, joka koordinoi hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä	100	100	100
Kunnan palveluluiden suunnittelussa ja kehittämisessä hyödynnetään asukasraateja ja foorumeja	100	100	100
Liikunta			
Lasten ja nuorten liikunta-aktiivisuutta raportoidaan vuosittain kunnan hyvinvointikertomuksessa tai vastaavassa kertomuksessa	100	100	100
Kunta kutsuu säännöllisesti koolle liikuntaseurojen ja yhdistysten yhteiskokouksen	100	100	100
Kunnassa järjestetään kohdennettuja liikkumisryhmiä liikuntaseuratoiminnan ulkopuolella oleville lapsille ja nuorille	0	0	100
Liikunnan edistämisestä vastaavat viranhaltijat osallistuvat toimielinten vaikutusten ennakkoarviointiin	0	0	100
Kunnassa toimii liikunnan edistämistä käsittelevä poikkihallinnollinen työryhmä	100	100	100
Peruskoulut			
Kouluympäristön terveellisyyden ja turvallisuuden sekä koulu yhteisön hyvinvoinnin edistämisen tarkastus	78	100	100
Oppilaiden poissaolojen kokonaismäärää seurataan koko koulussa	74	100	100
Koulussa on pitkät liikuntavälitunnit	62	26	26
Koulussa noudatetaan Valtion ravitsemusneuvottelukunnan kouluruokailusuositusta koululounaan ja välipalojen järjestämisessä	58	35	35
Kulttuuri			
Kunta madaltaa kulttuuriin osallistumisen kynnystä - TEA, pistemäärä	0	0	0

Tulosindikaattorit	Alkuperäiset		Skaalattu		
	2020	2021	2020	2021	2022
Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi, osuus 8. ja 9. luokan oppilaista		30,7	49	30	30
Ylipaino, osuus 8. ja 9. luokan oppilaista		23,6	58	51	51
Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17—24-vuotiaat, osuus vastaavan ikäisestä väestöstä	6,3	9,7	38	48	67
Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 25—64-vuotiaat, osuus vastaavan ikäisestä väestöstä	1,4	1,4	30	40	55
Työkyvyttömyyseläkettä saavat 25—64-vuotiaat, osuus vastaavan ikäisestä väestöstä	8,8	8,7	51	44	55
Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitojaksot 65 vuotta täyttäneillä henkilöillä verrattuna 10 000 vastaavan ikäiseen henkilöön.	438,3	320,1	53	35	56

Poliisin tietoon tulleita vaarantamisia, rikoksia ja rikkomuksia raportoidaan tilastoissa tapaus-ten lukumäärä / 1000 asukasta. Tapaukset on koottu alla olevaan taulukkoon. Tapaukset kirjataan tekopaikan mukaan. Suuri osa tapauksista ei tule poliisin tietoon ja eivät siten näy tilastoissa.

	2019	2020	2021
Poliisin tietoon tulleet eräät liikenne-rikokset / 1 000 asukasta	17,3	19,9	13,4
Poliisin tietoon tulleet liikenneturvallisuuden vaarantamiset ja liikenne-rikkomukset / 1 000 asukasta	517,9	113,4	27,3
Poliisin tietoon tulleet rattijuopumus- tapaukset / 1 000 asukasta	4,7	7,3	4,7
Poliisin tietoon tulleet henkeen ja terveyteen kohdistuneet rikokset / 1 000 asukasta	4,7	5,2	4
Poliisin tietoon tulleet kaikki huumausainerikokset / 1 000 asukasta	5,8	7	3,7
Poliisin tietoon tulleet omaisuusrikokset / 1 000 asukasta	16,6	22,2	12,7

Hämeenkyrön väylän rakentaminen vaikutti liikennejärjestelyihin ja niistä tiedotettiin laajasti eri kanavissa, jotta liikenneturvallisuus saatiin taattua. Poliisin tietoon tulleet liikenne-rikkomukset ovat laskeneet viime vuosien aikana jyrkästi.

Yhdistystoiminta tarjoaa monipuolisesti mahdollisuuksia vaikuttaa, kehittää itseään, edistää itselle tärkeitä aatteita ja toimintaa sekä edistää yhteisöllisyyttä ja kokonaisuhyvinvointia. Hämeenkyrössä toimii yhdistysrekisterin mukaan 193 yhdistystä (Haku tehty 14.3.2023). Kaiken ikäisiä kuntalaisia toimii erilaisissa yhdistyksissä ja kuntalaisten hyvinvoinnin edistämiseksi Hämeenkyrössä tehdään yhteistyötä yhdistysten kanssa. Hämeenkyrön vapaaehtoiset Rönsy Ry:llä on ollut merkittävä vastuu yhdistyskentän kokoamisessa. Rönsy ylläpitää Internet – sivuillaan listaa yhdistyksistä sekä sähköpostituslistaa yhdistyksille tiedottamiseen. Erilaiset yhdistykset tekevät yhteistyötä monin eri tavoin kunnan eri palvelualueiden kanssa. Yhteistyötä yhdistysten ja kunnan välillä sekä erilaisten yhdistysten keskinäistä yhteistyötä pyritään jatkossa lisäämään.

4.1. Lapset ja lapsiperheet

Lasten ja lapsiperheiden ryhmästä suuri osa käyttää kunnan palveluja ja siten tietoa saadaan ikäryhmästä paljon. Varhaiskasvatus, perusopetus sekä sosiaali- ja terveystalvet kohtaavat kaikki kunnan lapset ja lapsiperheet palvelujen eri muodoissa.

Lasten ja nuorten määrä Hämeenkyrössä on viime vuosina pienentynyt ikäluokkien pienemisen myötä. Ennusteiden mukaan lasten ja nuorten määrä tulee edelleen laskemaan tulevina vuosina. Lapsiperheiden pienituloisuusaste Hämeenkyrössä on Pirkanmaan keskiarvoa 11,2 %. Hämeenkyrössä (31,4 %) on jonkin verran muuta Pirkanmaata (26,6 %) enemmän ahtaasti asuvia lapsiasuntokuntia.

4.1.1 Varhaiskasvatus

Hämeenkyrössä varhaiskasvatukseen osallistuu vuosittain hieman yli 50 % alle kolmevuotiaista ja noin 95 % yli kolmevuotiaista lapsista. Perusopetukseen osallistuu oppivelvollisena koko ikäluokka. Ikäluokkien pienentyessä on kunnan varhaiskasvatusikäisten lasten määrä myös laskussa. Alla olevissa taulukoissa on kuvattu varhaiskasvatusikäisten lasten määrä kunnassa sekä osallistumisaste varhaiskasvatukseen. Hämeenkyrön korkeaan osallistumisasteeseen on vaikuttanut osallistuminen 5-vuotiaiden maksuttoman varhaiskasvatuksen kokeiluihin. Maksuttomuutta jatkettiin kokeilujen jälkeen, kunnes se päätettiin lakkauttaa osana sopeuttamisohjelmaa 31.7.2022.

Syntymä-vuosi	Mahnala ja Pinsiö	Heinijärvi	Kyröskoski	Kirkonkylä	Turvakielto	Yhteensä
	Lasten lkm.	Lasten lkm.	Lasten lkm.	Lasten lkm.		
2022	16	5	25	28	1	75
2021	22	13	30	31		96
2020	13	13	30	22		78
2019	28	14	23	33		98
2018	18	15	25	30	2	90
2017	29	13	33	37		112
2016	28	16	32	42	1	119
Yhteensä	154	89	198	223	4	668

Lähde Efficca 31.12.2022

Vuosi	Lasten kokonaisu- määrä	Osallistuminen varhaiskasvatukseen alle 3 v.	Osallistuminen varhaiskasvatukseen yli 3 v.
2021	483	55 %	96 %
2020	516	52 %	98 %
2019	567	57 %	94 %
2018	605	55 %	82 %
2017	632	44 %	82 %

Lähde seutuvertailu 2021

Osallistuminen varhaiskasvatukseen nähdään merkittävänä tekijänä lapsen myöhemmälle oppimiselle, kehitykselle sekä vaikutus perheiden sosioekonomisten erojen tasaamisessa. Varhaiskasvatuksen rooli perheiden tukemisessa ja ohjaamisessa muihin palveluihin nähdään oleellisena ja osallistuminen varhaiskasvatukseen edistää tukea tarvitsevien lasten tuen toteutumista merkittävästi. Kaikista varhaiskasvatukseen osallistuvista lapsista resurssia vaativa tuen tarve on n. 13 % lapsista. Tarve on vähentynyt aiemmista vuosista, mutta on edelleen korkeampi, kun Tampereen seudulla keskimäärin.

Seutuvertailun 2021 mukaan Hämeenkyrön korkeasta osallistumisasteesta huolimatta lasten läsnäolopäivät varhaiskasvatuksessa ovat vertailukuntia vähäisempiä. Seudun kunnissa lapsi oli vuonna 2021 läsnä päiväkotihoidossa keskimäärin 161 päivää vuodessa, Hämeenkyrössä 146 päivää vuodessa. Hämeenkyröläisten perheiden keskimääräinen asiakasmaksu on vertailun alhaisin. Asiakasmaksu määräytyy perheen koon, tulojen ja palvelujen käyttömäärän mukaisesti.

Esiopetuksen toteutus siirtyi sopeuttamisohjelman mukaisesti varhaiskasvatuksen toteuttamaksi vuonna 2022. Muutoksen onnistumiseen on panostettu paljon ja saadut palautteet ja kokemukset ovat pääsääntöisesti positiivisia. Esiopetusikäiset lapset ovat tarpeensa mukaan esiopetuksen lisäksi mukana täydentävässä varhaiskasvatuksessa, ja sen myötä heille kuuluu varhaiskasvatustilain mukainen tuki.

Varhaiskasvatuksen toimintaa ohjaa kuntatason toimintasuunnitelma, joka pohjautuu laajan hyvinvointisuunnitelman ja kuntastrategian painopisteisiin sekä tavoitteisiin. Vuonna 2022

kehittämiskohteena on ollut lasten tunne- ja vuorovaikutustaitojen opettelu ja digioppiminen, työhyvinvointi ja neuropsykiatriset piirteet ja lasten leikki. Kunnan kaikissa varhaiskasvatuksen yksiköissä on käytössä PIKI-toimintamalli, jonka avulla tunnistetaan ja ehkäistään kiusaamista. Sen tavoitteena on vahvistaa erityisesti lasten vuorovaikutus- ja tunnetaitoja.

Hämeenkyrön varhaiskasvatuksessa haasteena vuonna 2022 on ollut sijaistajien saatavuus ja löytäminen varsinkin flunssakausien aikana. Sama ilmiö toistuu valtakunnallisesti ja siitä on uutisoitu useita kertoja vuoden 2022 aikana. Turvallisen kasvuympäristön takaamiseksi sekä lakisääteisten mitoitusten täyttämiseksi on jouduttu tekemään paljon järjestelyitä. Jatkuvat muutosjärjestelyt ja minimaalinen henkilöstömitoitus vähentävät myös työhyvinvointia.

Lasten tuen laadukkaaseen toteuttamiseen on saatu vuonna 2022 erityisavustusta opetus- ja kulttuuriministeriöstä. Koulutuksellisen tasa-arvon kehittämiseksi ja koronan vaikutusten lieventämiseksi on palkattu kiertävä resurssiopettaja sekä resurssilastenhoitajia. Henkilöstölisäys mahdollistaa yksilöllisemmän tuen toteuttamisen ryhmissä. Liikuntaa lähiympäristössä -hanke päättyi alkuvuodesta 2022. Hankkeeseen palkatun liikunnanohjaajan avulla pystyttiin toteuttamaan monipuolisesti tapahtumia ja liikuntaryhmiä lapsiperheille. Kirkonkylän päiväkodissa on pilotoitu vuonna 2022 makuraatitoimintaa. Toiminta on pilotin jälkeen tarkoitus laajentaa kunnan kaikkiin varhaiskasvatuksen yksiköihin.

Varhaiskasvatus sekä esi- ja perusopetus ovat mukana Jyväskylän yliopiston täydennyskoulutuksessa Tukea tuen järjestäjille. Osana koulutusta kehitetään kunnan varhaiskasvatusta, esiopetusta sekä perusopetusta inklusiivisen periaatteen mukaisesti. Tavoitteena on, että lapsi voisi käydä omaa lähipäiväkotia tai lähikoulua ja saada tarvitsemansa tuen sinne. Tuen järjestämisen käytänteitä ja tuen portaita (yleinen, tehostettu, erityinen) yhtenäistetään, jotta ne ovat kokonaisuus lapsen siirtyessä varhaiskasvatuksesta kouluun. Osana koulutushanketta kehitetään myös toimivia yhteistyömalleja sosiaali- ja terveyspalveluihin.

4.1.2 Perusopetus

Perusopetukseen osallistuu oppivelvollisina koko ikäluokka. Uusi oppivelvollisuuslaki tuli voimaan 1.8.2021. Sen myötä oppivelvollisuus laajeni ja toisen asteen opinnoista tuli maksuttomia laajennetun oppivelvollisuuden piiriin kuuluville nuorille. Ikäluokissa on vaihteluita mutta trendinä ikäluokkien koko on laskeva.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	Yhteensä
Heinijärvi	13	20	17	19	19	13				101
Kirkonkylä	38	43	33	28	38	36				216
Kyröskoski	35	43	43	46	35	35				237
Mahnala	34	41	31	36	37	30				209
Yhteiskoulu							133	124	120	377
Yhteensä	121	149	127	133	134	120	140	132	129	1185

Oppilasmäärät luokka-asteittain ja kouluittain 2022

Oppimisen ja koulunkäynnin tukipalvelut on jaettu kolmeen portaaseen: yleiseen, tehostettuun ja erityiseen tukeen. Tehostetun tuen oppilasmäärä on pysynyt viime vuosina melko tasaisena. Erityisen tuen oppilaiden määrä laski vuonna 2022 mutta se on edelleen muuta Tampereen seutua jonkin verran korkeampi.

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Tehostettu tuki	151	147	138	128	153	157
Erityinen tuki	105	125	142	145	150	125

Tehostetun ja erityisen tuen oppilaat 2022

Oppilaiden hyvinvointiin pyritään vaikuttamaan monipuolisesti sekä opetuksessa että opetuksen ulkopuolisissa tapahtumissa, tempauksissa ja toiminnoissa. Koulujen arjessa hyvinvointia käsitellään koulujen hyvinvointi- ja pedagogisissa tiimeissä. Myös oppilaskunnat osallistuvat toiminnan suunnitteluun. Vuonna 2022 oppilaskunnat ovatideoineet mm. toteutettuja oppimisympäristön viihtyvyyttä lisääviä toimia. Harrastustoimintaa tuetaan järjestämällä Suomen mallin mukaista toimintaa jokaisella koululla. Kouluilla järjestetään myös mallin ulkopuolista kerhotoimintaa. Vuonna 2022 järjestettiin 1–9 luokan oppilaille yli 60

kerhoa, joihin osallistui noin puolet kunnan perusopetusikäisistä oppilaista. Oppilaat ovat päässeet osallistumaan elokuva-, teatteri- ja musiikkiesityksiin, laskettelu- ja uintiretkille.

Huhtikuussa 2022 toteutettiin valtuustoaloitteesta (Kunnanvaltuusto, 21.2.2022 §4) alkunsa saanut aamupalakokeilu Yhteiskoululla ja Kyröskosken koululla. Koulussa oppilaille tarjottiin mahdollisuus hedelmän nauttimiseen aamupalaksi. Kokeilusta saatiin sekä hyviä että huonoja kokemuksia. Varsinkin kuljetusoppilaat sekä ne oppilaat, jotka eivät syöneet kotona aamupalaa hyötyivät aamupalasta. Merkittävimmät haitat olivat aamupalan syömiseen ja noutamiseen kulunut aika. Hedelmien menekki vaihteli, mutta oli kokonaisuutena vähäinen. Aamupalakokeilun jatkoa arvioitiin talousarvion 2023 valmistelussa. Kokeilu ei saanut jatkoa.

4.1.3 Lasten ja lapsiperheiden palvelut

Lasten ja nuorten ravitsemuksen osalta ateriapalveluissa on kiinnitetty huomiota ravitsemussuosituksen mukaisesti lisätyn sokerin ja suolan määrän vähentämiseen sekä kuidun määrän lisäämiseen. Makuraatitoiminta on jatkunut perusopetuksessa ja vuonna 2022 sitä pilotoitiin Kirkonkylän päiväkodilla.

Nuorisopalvelut jatkoi alakouluilla vuonna 2021 aloitettujen Elämäntaitotuntien toteuttamista. Tunnit järjestetään kaikille 5. ja 6. luokille kuukausittain. Tuntien aiheet ovat kaikilla ryhmätyötaidot, kaveritaidot, tunnetaidot, omat vahvuudet, hyvinvointi, mediakasvatus, moninaisuus ja päihdekasvatus, lisäksi viidesluokkalaisilla vaikuttaminen ja kuudesluokkalaisilla tulevaisuus. Nuorisopalvelut jatkoi myös syksyllä 2021 aloitettuja jalkautumisia kirjastolle. Kevätlukukauden aikana kirjastonuokkari järjestettiin 15 kertaa, joissa kävijöitä oli yhteensä 116. Kulttuuripalvelut tarjosi syyskaudella 2021 kulttuurisuunnitelman mukaista toimintaa alakoulujen oppilaille. Liikuntapalvelut järjesti Liikuntaa lähiympäristössä -hankkeessa lapsille ja lapsiperheille ohjattua toimintaa sekä erilaisia tapahtumia. Näitä olivat muun muassa ohjatut leikkikerhot sekä perheille kohdennetut yksittäiset tapahtumat. Käyntikertoja lapsille ja lapsiperheille kirjattiin vuonna 2022-2023 käyntikertaa (1.1. - 31.3.2022). Kirjastoa käytetään paljon myös oleskeluun, esimerkiksi harrastusten alkua odotellessa. Kirjastosta voi lainata

kirjojen lisäksi lehtiä, pelejä, elokuvia ja musiikkia sekä pääsyn Piki-verkkokirjaston palveluihin. Kirjastosta on lainattavissa liikuntavälineitä (93 lainaa) ja Nepsy-välineitä (74 lainaa). Liikunta- ja nepsy-välineiden lainausmäärät samoin, kun kirjaston lainausmäärät muutenkin ovat suunnilleen samalla tasolla, kun vuonna 2021. Varsinkin lasten ja nuorten suosiossa ovat kirjaston asiakkaiden käytössä olevat tietokoneet sekä tabletit. Kirjastoauton toiminta lopetettiin sopeuttamisohjelman mukaisesti huhtikuun lopussa 2022. Hämeenkyrön kansalaisopisto (kevätlukukausi) ja Petäjä-opisto (syyslukukausi) järjestivät lapsille ja nuorille yleisen oppimäärän mukaista taiteen perusopetusta kuva- ja teatteritaiteessa. Pirkanmaan musiikkiopiston soitinopetus sekä Hämeenkyrön nuorisopuhallinorkesteri Puhallica mahdollistavat matalalla kynnyksellä soittoharrastuksen aloittamisen. Pirkanmaan musiikkiopisto tarjoaa myös musiikin laajan oppimäärän mukaista taiteen perusopetusta.

Lapsille ohjattua toimintaa toteuttaa kunnassa kolmannen sektorin palveluiden tuottajat, eli urheiluseurat ja muut järjestöt. Lapset harrastavat myös paljon omatoimista liikuntaa vapaassa käytössä olevissa liikuntapaikoissa ja alueilla. Varsinkin skeittiparkki ja vuonna 2022 valmistunut pumptrack olivat lasten ja nuorten kovassa käytössä.

Terveystieteiden ja lapsiperheiden sosiaalipalveluissa lasten, nuorten ja perheiden tuen tarpeessa on korostunut lasten ja nuorten psyykinen oireilu. Lapsiperheiden neuvolakäynnit ovat toteutuneet asetuksen vaatimalla tavalla. Neuvolatoiminnassa on vahvistettu keinoja tukea pikkulapsiperheitä arjessa matalalla kynnyksellä. Perheille on tarjottu psykiatrisen sairaanhoitajan palvelua yksilö- ja ryhmämuotoisena sekä otettu käyttöön uusia matalan kynnyksen toimintatapoja kuten kotikäyntityö yhdessä kotipalvelun kanssa. Lastensuojeluilmoitusten ja kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten määrä on pysynyt suunnilleen ennallaan edelliseen vuoteen verrattuna. Lasten ja nuorten matalan kynnyksen mielenterveyspalveluiden ja neuropsykiatrisen osaamisen kehittämistä on toteutettu eri palvelualueiden välisenä yhteistyönä. Hämeenkyrön sähköinen perhekeskus toimii ja sinne on kerätty laajasti tietoa lasten, nuorten ja perheiden palveluista. Sosiaalipalveluissa lapsiperheille kotiin annettavia matalan kynnyksen palveluita on vahvistettu ja kehitetty. Lastensuojelussa lakisääteinen asiakasmitoitus on ollut vuoden 2022 alusta alkaen enintään 35 lasta/työntekijä ja mitoitus on

toteutunut. Myös lastensuojelun lakisääteisissä määräajoissa on pysytty. Toiminta- ja puhe-terapiapalveluihin on päässyt lähes jonottamatta.

Vuonna 2022 asiakas- ja käyntimäärät lapsiperheiden sosiaalipalveluissa pysyivät suunnitteen vuoden 2021 tasolla. Lastensuojeluilmoituksia tuli 316 (vuonna 2021, 303) ja niitä tehtiin 188 (171) eri lapsesta. Palvelutarpeen arviointeja tehtiin vuoden aikana yhteensä 110 (134) ja lastensuojelun avohuollon asiakkaita oli 35 (39). Sijaishuollon tarve palautui vuonna 2022 aiemmalle tasolle vuoden 2021 nousun jälkeen. Kodin ulkopuolelle sijoitettuja lapsia oli 20 (vuonna 2021, 30 ja vuonna 2020, 20). Perheneuvonnan psykologilla kävi asiakkaita 177. Perhetyössä oli 56 asiakasperhettä ja lapsiperheiden kotipalvelussa 24 asiakasperhettä. Sosiaalihuoltolain mukaisessa lapsiperheiden sosiaalityön asiakkuuksien määrä oli yhteensä 99 (vuonna 2021, 101).

Hämeenkyrössä toimii Nepsy-työryhmä joka aloitti toimintansa vuonna 2022. Työryhmän tehtävänä on koordinoita ja kehittää Hämeenkyrössä tehtävää neuropsykiatrista työtä ja palveluita. Kirjastolla olevasta nepsy-lainaamosta on tehty yhteensä 74 lainaa vuonna 2022.

4.2 Nuoret ja nuoret aikuiset

Nuorten osalta saatavilla oleva indikaattoritieto nojaa kouluterveyskyselyn tuloksiin. Kysely tehdään kahden vuoden välein perusopetuksen 8. ja 9. luokan oppilaille sekä lukion ja ammatillisten oppilaitosten 1. ja 2. vuoden opiskelijoille. Viimeisin kysely on toteutettu 2021 ja sen tulokset on raportoitu laajasti vuoden 2021 vuosiraportissa. Ilmiönä nuorten ja nuorten aikuisten osalta Hämeenkyrössä näkyvät sekä indikaattoreissa että toiminnassa kokemusrusteisesti päihteet ja mielenhyvinvoinnin haasteet.

Kouluterveyskyselyn 2021 mukaan nuorten päihteiden käyttö on Hämeenkyrössä selvästi Pirkanmaan keskiarvon yläpuolella. Hämeenkyrössä 8. ja 9. luokkalaisista 12,3 % tupakoi päivittäin, kun Pirkanmaan keskiarvo on 4,9 %. Samoin Hämeenkyrössä 8. ja 9. luokan oppilaista tosihumalassa vähintään kuukaudessa on 17,9 % Pirkanmaan keskiarvon ollessa 9,0 %. Hämeenkyrön 8. ja 9. luokkalaisista 13,3 % on kokeillut huumeita, joka on hieman Pirkanmaan

keskiarvoa 9,2 % korkeampi. Samankaltaiset tulokset näkyvät ammatillisen oppilaitoksen oppilailla ja lukiolaisilla. Peruskoululaisten (29,3 %) ja lukiolaisten (27,6 %) tuloksissa näkyvät myös muuta Pirkanmaata korkeampana vähintään kaksi viikkoa kestänyt masennusoireilu.

Koulu- ja opiskeluterveydenhuollossa nuorten psyykkinen oireilu ja siitä aiheutuva tuen tarve on korostunut. Nuorten terveystapaamiset on järjestetty tarpeenmukaisesti yksilö- ja ryhmätapaamisina ja kehitetty avointa vastaanottoa mm. psykiatrisen sairaanhoitajan avulla. Lasten ja nuorten mielenterveyspalveluiden ja neuropsykiatrisen osaamisen kehittämistä on toteutettu eri palvelualueiden yhteistyönä mm. kouluttamalla lapset puheeksi- menetelmäosaajia sekä IPC-menetelmäosaajia yläkoululle. IPC-menetelmässä hoidetaan nuorten ahdistusoireilua ja masennusta perustason palveluissa. Lisäksi osallistuttiin Elämä edessä -pilottimalliin kehittämiseen yläkoululla, jossa nuoren mielenterveysongelmien varhainen hoitaminen toteutetaan hänen omassa ympäristössään. Kesällä 2022 psykiatrisen sairaanhoitaja piti yläkouluikäisille kesäryhmää. Ryhmän tavoitteena oli vahvistaa oppilaiden itsetuntoa, tukea tunteiden käsittelyä sekä ehkäistä syrjäytymistä. Helmikuusta 2021 toukokuun loppuun 2022 Yhteiskoululla työskenteli hankerahalla koulunuorisotyöntekijä, joka järjesti esimerkiksi välituntitoimintaa ja koulun jälkeistä toimintaa.

Nuorisopalvelut järjesti yhteistyössä nuorisovaltuuston kanssa 9.-luokkalaisille koulupäivän aikana pelillisiä menetelmiä hyödyntävän Vaikuta! -päivän, jossa kunnan monet eri tahot sekä seurakunta tarjosivat nuorille mahdollisuuden vaikuttaa todellisiin suunnitelmiin, esimerkiksi vuoden 2023 toiminnan suunnitteluun. Kulttuuripalvelut ja liikuntapalvelut osallistuivat 9.-luokkalaisille järjestettyyn Vaikuta! -päivään. Vaikuta! -päivän tuloksia hyödynnetään toiminnan painopisteiden suunnittelussa vuonna 2023.

Kunnassa on vuodesta 2014 toiminut nuorisotyöryhmä, johon kuuluu etsivien nuorisotyöntekijöiden lisäksi starttivalmentajat, perus- ja koulunuorisotyöntekijät, seurakunnan nuorisotyö, koulukuraattorit, terveydenhoitaja ja muita vaihtuvia jäseniä. Nuorisotyöryhmä on vuosien saatossa järjestänyt useita tapahtumia nuorille. Nuorisotyöryhmä toteuttaa kesäisin Hä-

meenkyrössä liikkuvaa nuorisotyötä Klaara autolla. Vuoden 2022 kesällä Klaara liikkui nuorisotyöryhmän toimesta 11 iltana kohdaten 531 nuorta. Nuorisotilat olivat avoinna vuonna 2022 114 päivää ja kävijöitä oli yhteensä 3375 nuorta.

Move! on perusopetuksen 5. ja 8. vuosiluokkien oppilaille tarkoitettu fyysisen toimintakyvyn valtakunnallinen mittaus- ja palautejärjestelmä, jonka keskeisenä tarkoituksena on kannustaa omatoimiseen fyysisestä toimintakyvystä huolehtimiseen. Vuosittaisissa mittauksissa on jonkin verran heittoja, ja kaikki oppilaat eivät osallistuneet mittauksiin vuonna 2022. Tuloksista voidaan todeta, että hämeenkyröläisten tulokset ovat hieman valtakunnallista keskiarvoa huonommat. Liikunnan vähyyt ja ylipainoisten lasten ja nuorten määrä näkyvät myös vuoden 2021 kouluterveyskyselyn tuloksissa. Hämeenkyrössä enintään tunnin viikossa liikkuvien 8. ja 9. luokkalaisten osuus (36,7 %) on merkittävästi Pirkanmaata (28,2 %) korkeampi. Myös alakoululaisilla ja toisen asteen opiskelijoilla tulokset ovat merkittävästi muuta Pirkanmaata heikommat. Samoin Hämeenkyrössä (23.6 %) on selvästi Pirkanmaata (17.6 %) enemmän ylipainoisia yläkoululaisia nuoria.

Hämeenkyrön kunnan liikuntapalvelut järjesti alkuvuodesta 2022 nuorille ohjattua kuntosalitoimintaa sekä pelikerhon yhteistyössä nuorisopalveluiden Yhtä matkaa -hankkeen kanssa. Lisäksi liikuntapalvelut järjestää kaikille kuntalaisille avointa ohjaustoimintaa. Harrastamisen Suomen mallin tavoitteena on mahdollistaa jokaiselle lapselle ja nuorelle mieluisa ja maksuton harrastus koulupäivän yhteydessä. Hämeenkyrö on saanut rahoitusta harrastustoiminnan järjestämiseen ja toiveita harrastuksiin on kerätty lapsilta ja nuorilta. Harrastusmahdollisuuksia on liikunnan lisäksi monipuolisesti esimerkiksi kädentaidoissa. Kunta tarjosi kesällä 2022 kesätyötä 45 hämeenkyröläiselle peruskoulunsa päättävälle nuorelle.

Etsivä nuorisotyö tavoitti vuoden 2022 aikana 62 nuorta tukien heitä tarvitsemiensa palveluiden piiriin, koulutukseen ja työhön. Starttivalmennuksessa oli vuoden 2022 aikana 19 nuorta. Nuorten ohjautuminen sekä etsivään nuorisotyöhön että starttivalmennukseen on ollut yhtä vähäistä kuin aiempinakin vuosina. Avoin Prikka -toimintamalli aloitettiin vuonna

2021 ja sitä jatkettiin 2022 viidellä Avoin Prikka -tilaisuudella. Avoin Prikka on suunnattu entisille ja nykyisille starttivalmennuksen nuorille sekä etsivän nuorisotyön asiakkaille. Marras-kuussa 2022 kuntakokeilussa työnhakijoina oli 76 alle 30-vuotiasta, joista 38 oli työttömänä.

4.3 Työikäiset

Työikäisistä on saatavilla huonosti ajantasaista kuntakohtaista indikaattoritietoa. Kunnan palveluissa työikäiset kohdataan useimmiten huoltajan roolissa tai perusturvan palveluissa haastavien elämäntilanteiden kautta.

Aikuisten sosiaalipalveluissa kehittämisen painopiste on ollut sosiaali- ja terveystalvöiden yhteistyön ja moniammatillisen verkostoyhteistyön kehittämisessä. Vuoden 2021 lopulla toiminnan aloittanut moniammatillinen sote-tiimi on koontunut ammattilaiset terveydenhuol- losta, sosiaalipalveluista ja työllisyyspalveluista. Tiimi on kokoontunut säännöllisesti koko vuoden ja verkostoyhteistyö sosiaali- ja terveystalvöiden ammattilaisten välillä on muu- tenkin laajentunut. Työllisyyspalveluiden kanssa yhteistyössä on tehty suunnitelmia työikäis- ten sosiaalipalveluiden kokonaisuudesta ja yhteistyön jatkumisesta osan henkilöstöstä siir- tyessä hyvinvointialueelle.

Vuonna 2022 sekä mielenterveys- että päihdepalveluiden käyttö lisääntyivät Hämeenkyrössä selvästi. Varsinkin huumeisiin ja sekakäyttöön liittyvät asiakaskäynnit lisääntyivät. Aikuisten päihdehaitat usein myös näkyvät koko lähipiirin lisääntyneenä palvelutarpeena. Niissä per- heissä, joissa vanhemmat käyttävät liiallisesti päihteitä, esiintyy useammin perheriitoja, väki- valtaa, lasten laiminlyöntiä, erotilanteita, taloudellisia ongelmia ja turvattomuutta. Vanhem- pien päihdeongelmat lisäävät pienten lasten sairastavuutta ja kodin ulkopuolelle sijoitta- mista sekä vaikuttavat teini-ikäisen mielenterveyteen, päihteiden käyttöön ja kouluttautumi- seen. Äidin päihdeongelmat on yhdistetty myös alakouluikäisten kohonneeseen mielenter- veysongelmien riskiin.

Hämeenkyrön kunnan liikuntapalvelut järjesti työikäisille ryhmäliikuntaa ja tempauksia. Eri- tyisesti työikäisille suunnattua jatkuvaa toimintaa ovat kahvakuula- ja toiminnallinen treeni.

Vuonna 2022 työikäisille järjestettiin 51 ohjattua ryhmäkertaa ja niiden kokonaiskävijämäärä oli 429. Osallistujamäärät ryhmissä kasvoivat loppuvuotta kohti. Vuonna 2022 rakennettiin uusi ulkokuntosali ja peruskorjattiin tenniskenttä ja Poussanharjun pururadan pinta. Työikäiset ovat omatoimisia liikkujia ja he harrastavat aktiivisesti hiihtoladuilla, pururadoilla, luistelukentillä ja kevyenliikenteen väylillä sekä sisäliikuntatiloissamme muun muassa kuntosaleilla sekä tietenkin urheiluseuroissa ja yksityisten palvelun tuottajien palveluissa.

Keväällä 2022 aloitettiin elintapaohjauksen tarjoaminen liikuntapalveluiden ja terveydenhuollon välillä. Syksyllä 2022 toimintaa laajennettiin myös ryhmätoimintaan. Hyvinvointihoitaja ohjasi asiakkaita liikunnanohjaajalle. Liikunnanohjaajan kanssa asiakas pyrkii löytämään juuri hänelle sopivia liikuntamuotoja ja mukauttaa liikunta osaksi elämäntapoja. Elintapaohjauksen yksilöohjaukseen osallistui 14 asiakasta ja ryhmätoiminnan 36 ohjauskerran kävijämäärä yhteensä oli 125.

Kansalaisopiston kevätlukukauden toiminta järjestettiin kunnan omana toimintana. Opetusta järjestettiin kevään aikana 2 717 tuntia pääosin kielissä, tanssissa, liikunnassa ja taito- ja taideaineissa sekä lasten ja nuorten taiteen perusopetuksessa (kuvataide ja teatteri). Kurseille osallistui kevätlukukaudella yhteensä 936 opiskelijaa. Syyslukukaudella toiminnan järjesti sopeuttamisohjelman mukaisesti koulutuskuntayhtymä Saskyn Petäjä opisto. Syyslukukaudella kursseja järjestettiin 2364 tuntia, 85 kurssilla, joille osallistui 966 opiskelijaa.

Työttömyysaste vuoden 2022 lopussa oli 8,1 %. Se oli koko Pirkanmaan lukua (8,7 %) parempi. Työttömyys väheni edellisestä vuodesta, silloin työttömyysaste oli 8,9 %. Työttömien määrä vuositasolla väheni 51 henkeä vuodesta 2021 vuoteen 2022. Työttömänä oli joulukuussa 380 ihmistä. Alle 25-vuotiaita työttömistä oli 8, yli 50-vuotiaita työttömiä oli joulukuussa 181 (195), pitkäaikaistyöttömiä 105 (129). Avoimia työpaikkoja vuoden lopussa oli 101 (91).

Vammaispalveluiden henkilökohtaisen avun ja kuljetuspalvelujen käyttö on kasvanut koronavuosien jälkeen. Henkilökohtaisen avun asiakasmäärä on ollut noususuuntainen, ja asiakkaat ovat yhä enemmän käyttäneet palvelusetelillä järjestettyä henkilökohtaisen avun palvelua. Kuljetuspalvelujen ja henkilökohtaisen avun saatavuudessa on alueella ollut haasteita.

4.4. Ikäihmiset

Hämeenkyrön väestöstä 75 vuotta täyttäneitä on 11 % ja 85 vuotta täyttäneitä 3,1 %, määrät ovat hieman korkeammat, kun Pirkanmaalla keskimäärin. Suurin osa hämeenkyröläisistä ikäihmisistä asuu omassa kodissa. Kotona asuu 75 vuotta täyttäneistä 92,4 % (vuonna 2020 91,0 %) ja 85 vuotta täyttäneistä 81,9 % (78,6 %). Tehostetun palveluasumisen asiakkaana on 75 vuotta täyttäneistä 7,4 % (vuonna 2020, 8,9 %) ja 85 vuotta täyttäneistä 17,8 % (21,1 %). Valtakunnallisen trendin mukaan palveluasumisen määrä on vähentynyt hieman kotona asumisen lisääntyessä.

Kotihoidon asiakkaiden ja palvelutarpeiden määrissä on ollut vaihtuvuutta vuoden aikana. Kotihoidon palveluja vuoden 2022 aikana on saanut 219 henkilöä. Vuonna 2021 luku oli 188, joten määrä on aavistuksen lisääntynyt. Korona on vaikuttanut kotihoidon tilanteeseen myös vuoden 2022 aikana kuten muissakin palveluissa. Kokonaisuutena teknologian käyttö on lisääntynyt ja etähoivakäynnit ovat tulleet fyysisten käyntien rinnalle.

Ikäihmisten kotona asumista tukevaa matalan kynnyksen ohjausta ja neuvontaa vahvistettiin, kun Hämeenkyrön Lähitori Aurinkorinteellä aloitti palveluohjaaja syyskuussa 2022. Pirkanmaan hyvinvointialueen yhteisten mallien mukainen Lähitoritoiminta käynnistyi lokakuun alkupuolella sisältäen ikäihmisten kotona asumista tukevaa neuvontaa ja ohjausta sekä elämäntilanteen ja palvelutarpeen arviointia. Monipuolista toimintaa ja ohjelmaa lähitorilla tarjoavat yhdistykset, seurakunta, kunnan eri palvelualueet sekä yksittäiset vapaaehtoiset. Tilaisuudet ovat maksuttomia ja kaikille avoimia. Tilassa toimii myös omatoimikahvila, joka on auki arkisin klo 10–14 sekä ikäihmisille maksuton kuntosali 4 päivänä viikossa. Lähitorin

viikko-ohjelmia jaettiin s-posteilla yhteistyökumppaneille ja halukkaille kävijöille sekä oli löydettävissä kunnan nettisivuilta. Paperisena ohjelma löytyi Lähitorilta.

Yksinäisten hämeenkyröläisten vanhusten hyväksi saadun testamentin varoin järjestettiin Etsivää vanhustyötä. Teeman alla järjestettiin Hyvä arki -kiertue linja-auton vieraillessa Hämeenkyrössä kahdeksalla eri pysäkillä tarjoten kohtaamispaikan ikääntyneille kuntalaisille. Etsivän vanhustyön työntekijän on tavoittanut puhelimitse ja tarvittaessa on tehty hyvinvointia tukevia kotikäyntejä.

Hämeenkyrön kunta oli mukana Rönsy ry:n Päivikki ja Sakari Sohlberg säätiön rahoittamassa Kirjeenvaihtaja -hankkeessa. Hankkeen tavoitteena oli mm. lisätä sukupolvien välistä vuoro-vaikutusta perinteisen kirjeenvaihdon sekä digilaitteiden avulla. Hankkeessa Heinijärven alakoulun kahden luokan oppilaat kävivät kirjeenvaihtoa hämeenkyröläisten ikäihmisten kanssa vuoden 2022 ajan. Hankkeen palautteiden mukaan jokainen osallistunut ikäihminen koki hankkeen lisänneen omaa yleistä hyvinvointiaan.

Hoiva- ja hoitotyön vastuualueella asiakkaiden osallisuutta ja mahdollisuutta vaikuttaa omaan arkeen, elinympäristöön ja palveluiden järjestämiseen on vahvistettu osana päivittäistä työtä. Palvelualueiden palkkaamat nuoret kesätyöntekijät ovat osaltaan mahdollistaneet kotihoidossa ja asumispalveluissa ikääntyneiden ulkoilua ja muuta sosiaalista osallisuutta tukevaa toimintaa. Palveluiden painopistettä on suunnattu ennaltaehkäiseviin, matalan kynnyksen ohjaukseen, neuvontaan ja palveluihin sekä kotiin annettaviin palveluihin. Terveyskeskuksen osastojen yhdistymisen johdosta vapautuneet hoitohenkilöstöresurssit siirrettiin kotihoitoon ja asumispalveluihin.

Hämeenkyrön liikuntapalvelut järjesti vuonna 2022 ikäihmisille monipuolista liikuntatoimintaa. Järjestettäviä toimintoja olivat muun muassa erilaiset jumpat, ohjattu kuntosali sekä keuhonhuolto. Liikuntapalvelut tarjoaa kaikille eläkeläisille ilmaisen kuntosalin käytön tiettyinä aikoina. Ikääntyneiden kuntosalin sekä ryhmäliikunnan käyttö oli runsasta ja koronarajoitusten poistuessa niiden suosio kasvoi loppuvuotta kohti. Yhteensä vuoden aikana järjestettiin

105 ikäihmisille suunnattua ohjattua ryhmää joihin käyntikertoja kertyi 1532. Lisäksi järjestettiin omatoimikuntosaliryhmiä, jotka ovat hyvin suosittuja. Ikäihmisten omatoimista liikumista mahdollistetaan myös kunnan ylläpitämällä matalan kynnyksen omatoimiliikuntapaikoilla kuten kuntoportaila, ulkoliikuntasalilla ja hiihtoladuilla. Ikäihmiset käyttivät vuonna 2022 aktiivisesti kansalaisopiston ja Petäjä-opiston palveluita. Petäjä-opistossa yli 80-vuotiaiden opiskelu on maksutonta. Hämeenkyrön kirjastolla on kotikirjastopalvelu, jossa toimitetaan asiakkaalle hänen kiinnostusalueensa kirjoja ennalta sovitulla rytmillä.

Hämeenkyrön vapaaehtoiset Rönsy ry:n Verkonkutojien kunta -hankkeessa (2018–2020) luotua Vapaaehtoistoiminnan ammatillisen koordinoinnin mallia jatkettiin ja ylläpidettiin vuonna 2022 kunnan toimintana osa-aikaisen vapaaehtoistyön koordinaattorin toimesta. Vapaaehtoistyön koordinaattorille avunpyyntöjä tuli 68 kappaletta. Vapaaehtoistyön todellisten tuntien seuranta on haastavaa vapaaehtoistyön luonteen vuoksi. Vuoden aikana 14 vapaaehtoista ilmoitti tehneensä yhteensä 522,15 tuntia vapaaehtoistyötä, kohderyhmänä pääosin ikäihmiset. Vuonna 2023 ikäihmisten vapaaehtoistyön koordinointi siirtyy Pirkanmaan hyvinvointialueelle.

5. Johtopäätökset ja toimenpide-ehdotukset

Vuoden 2023 alussa aloittavat hyvinvointialueet ovat merkittävä muutos. Hyvinvointialueuudistuksen lisäksi Hämeenkyrössä on vuoden 2022 aikana tehty ja valmisteltu monia muutoksia osana toiminnan kehittämistä tai sopeuttamisohjelmaa. Vuonna 2023 ensiarvoisen tärkeää on painottaa yhteistyötä ja yhdessä tekemistä. Yhteistyötä pitää hyvinvointialueen lisäksi tehdä palvelualueiden ja osavastuualueiden välillä, mutta myös paikallisten yhdistysten kanssa. Valtavien muutosten alla hyväksi havaittujen palvelupolkujen ja toimivien palveluiden kiinnittämiseksi osaksi uutta kokonaisuutta on tehtävä aktiivista työtä.

Kunnan sisäisesti varsinkin eri palvelualueiden yhteiset hankkeet ovat tuottaneet hyviä tuloksia. Niiden hakemista ja hankkeista saatujen kokemusten hyödyntämistä osana toiminnan

kehittämistä on syytä jatkaa. Samoin tarvitaan resursseja hankkeissa tarpeelliseksi havaitun työn vakiinnuttamiseksi osaksi kunnan toimintaa.

Paikallisesti ja varsinkin valtakunnallisesti näkyvä ilmiö on päihde- ja mielenterveyshaittojen lisääntyminen sekä liikunnan väheneminen. Vuonna 2023 hyvinvointialueiden aloitettua on tehtävä tiivistä yhteistyötä haittojen ehkäisemiseksi. Yhteistyön lisäksi kunnan toiminnoissa on toteutettava aktiivisesti ennaltaehkäiseviä toimia. Lisäpanostukset varsinkin ryhmissä tapahtuvaan matalankynnyksen liikunnanohjaukseen sekä kohdennettuun yksilöohjaukseen ovat perusteltuja. Hämeenkyrössä on ollut hankerahoituksen kautta toinen liikunnanohjaaja 2021–2022 ja uudelleen vuonna 2023. Ohjaajaresurssi olisi hyvä vakinaistaa toiminnan pysyvyyden ja jatkuvuuden turvaamiseksi.

Riittävän sijaishenkilöstön saatavuus varhaiskasvatukseen ja perusopetukseen on ollut jo vuosia haasteena. Varsinkin lyhytaikaisiin sijaisuuksiin on haastavaa tai mahdotonta löytää henkilöitä, ja sijaisjärjestelyt vievät kohtuuttomasti aikaa. Turvallisen kasvu- ja oppimisympäristön takaamiseksi olisi vakituisen sijaisreservin lisääminen tarpeellista.

Vuodelle 2023 suunnitellut toimenpiteet ja löytyvät hyvinvointisuunnitelman toimeenpano-seurannasta luvusta 6.

6. Hyvinvoinnin edistämisen erillisohjelmat ja suunnitelmat

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2021–2025

Mielenterveys- ja päihdeohjelma 2021–2025

Ikääntyneen väestön hyvinvointisuunnitelma 2021–2025

7. Hyvinvointisuunnitelman toimeenpanon seuranta

Painopiste: Elintavoilla fyysistä ja psyykkistä hyvinvointia					
Tavoite: Lisätään lasten, nuorten ja perheiden ruokailoa ja ruokatottumuksia					
Toimenpiteet	Vastuutaho	2021 arviointi	2022 Tavoite	2022 arviointi	2023 Tavoite
Koulussa noudatetaan Valtion ravitsemusneuvottelukunnan kouluruokailusuositusta koululounaan ja välipalojen järjestämisessä/kyllä/ei (Luonnos Valtioneuvoston asetus kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta 23.7.2020).	ateria- ja puhtauspalvelupäällikkö, rehtori	Kouluruokasuosituksen mukaisia ravitsemussuosituksia tarkennetaan käytäntöön. Aamu- ja iltapäivätoiminnassa tarjotaan terveellisiä välipaloja ja koko kouluympäristöä kehitetään hyvää ravitsemusta tukevaksi.	Ruokakasvatus kirjataan toimintasuunnitelmaan painopisteeksi kaudelle 2022–2023	Yhteiskoulussa ja lukiossa koontuu Makuraati kerran lukukaudessa. Raadissa ovat mukana ateriapäällikkö Erja Tomminen, ateriapalveluesimies Sari Haukipää, oppilas- ja opiskelijakuntien hallitusten edustajat ja rehtori. Raadissa keskustellaan ruokailuun liittyvistä ajankohtaisista asioista.	HYTE-kerroin indikaattori. Kehitetään toimintaa resurssien rajoissa suositusta noudattavaksi.
Varhaiskasvatuksessa noudatetaan VNR:n varhaiskasvatuksen ruokailusuositusta ja nostetaan ruokakasvatus toimintasuunnitelman painopisteeksi.	Varhaiskasvatuksen johtaja			Ruokakasvatus huomioidaan makuraatitoiminnan kautta. Noudamme VNR ruokailusuositusta.	
Otetaan käyttöön ruokaraadit kouluissa ja päiväkodeissa	Sivistysjohtaja, varhaiskasvatuksen johtaja, päiväkotien johtajat, rehtorit, ateria- ja puhtauspalvelupäällikkö	Päiväkotien ruokaraatien valmistelu on aloitettu ja ne käynnistyvät 2022.	Varhaiskasvatuksessa pilotoidaan ruokaraatitoimintaa Kirkonkylän päiväkodilla	Toiminta aloitettu Kirkonkylän päiväkodista. Yhteiskoulun ja lukion Makuraati on kokoontunut syksystä 2020 lähtien.	Laajennetaan ruokaraatitoimintaa kaikkiin perusopetuksen ja varhaiskasvatuksen toimipisteisiin

<p>Nuorisotiloilla valmistettavassa ruuassa huomioidaan ravitsemussuositukset. Tiloilla ylläpidetään positiivista ruokakeskustelua.</p>	<p>Nuoriso-ohjaajat</p>	<p>Koronan vuoksi nuorisotiloilla ei voitu laittaa ruokaa suunnitellussa laajuudessa. Nuoria kuitenkin kannustettiin pitkin vuotta terveellisiin ruokataloihin sekä julistettiin Älä laihduta -päivänä ruokarauha.</p>	<p>Nuorisotilalla järjestetään kuukausittain yhteinen kokkailuilta, jolla tuetaan nuorten ruoanlaittotaitoa ja varmistetaan, että jokainen saa kokemuksen yhdessä syömisestä.</p>	<p>Nuorisotilalla toteutettu kuukausittain yhteinen kokkailuilta. Ruoka suunnitellaan ja valmistetaan yhteisesti nuorten kanssa. Ruoka valmistetaan lautasmallin mukaisesti.</p>	
Tavoite: Edistetään kuntalaisten terveyttä, toimintakykyä ja elämänlaatua					
Toimenpiteet	Vastuutaho	2021 arviointi	2022 Tavoite	2022 arviointi	2023 Tavoite
<p>Hoiva- ja hoitotyön ja vammaispalveluiden toimintayksiköissä tuetaan terveellisiä elämäntapoja ja huomioidaan voimassa olevat ikäryhmäkohtaiset VRN:n ravitsemussuositukset.</p>	<p>ateria- ja puhtauspalvelupäällikkö, kotihoidon päällikkö, asumispalveluiden päällikkö, akuutti- ja kuntoutusosastojen osastonhoitaja</p>	<p>Reseptiikkaa kehitetään tukemaan ikääntyvien ravitsemussuosituksia.</p>		<p>Noudatamme VNR ruokailusuosituksia. Toiminta siirtyy vuoden 2023 alusta Pirkanmaan hyvinvointialueelle.</p>	
<p>Hoiva- ja hoitotyön palveluissa tunnustetaan ja ennaltaehkäistään ikääntyneiden vajaaravitsemusta osana asiakkaan toimintakykyarviointia (RAI-arviointi ja MNA-testi).</p>	<p>Yli lääkäri</p>	<p>Hoiva- ja hoitotyön palveluissa n. 70 % asiakkaista toteutettiin ravitsemustilan arviointi ja tulosten mukaiset tukitoimet osana RAI toimintakyvyn arviointia.</p>		<p>RAI vuodeosastolla käytössä. Vajaaravitsemusta seurataan avoterveydenhuollon vastaanottopalveluissa.</p>	

<p>Tehdään elintapaohjauksen palvelutarjotin</p>	<p>Hoitotyön päällikkö, terveydenhuollon osavastuualueen esihenkilö</p>	<p>Perusturvapalveluissa laadittiin työikäisille sähköinen elintapaohjauksen palvelutarjotin kunnan nettisivuille.</p> <p>Elintapaohjauksen palvelupolkuja kehitettiin ja hyvinvointihoitaja aloitti tehtävänsä syksyllä 2021</p>	<p>Laaditaan elintapaohjauksen sähköinen palvelutarjotin ja palvelupolut lapsille, nuorille ja lapsiperheille sekä ikääntyneille. Koko elämänlaatupalveluiden tarjonta on osa elintapaohjauksen palvelutarjotinta</p>	<p>Sähköinen elintapaohjauksen palvelutarjotin on valmis ja julkaistu Hämeenkyrön internetsivuilla aikuisten ja ikäihmisten osalta.</p> <p>Elintapaohjauksen palvelupolku yhteistyössä perusturvan ja elämänlaatupalveluiden välillä on toiminut sujuvasti syksystä 2022 lähtien.</p>	<p>Jatketaan sähköisen perhekeskuksen kehittämistä yhteistyössä Pirhan kanssa.</p> <p>Ylläpidetään ja edelleen kehitetään palvelupolkua elintapaohjaukseen Pirhan kanssa.</p>
<p>Mallinnetaan ehkäisevä päihdetyö: nimetään toimielin, monialainen työryhmä ja vastuuhenkilö lain mukaisesti sekä laaditaan ennaltaehkäisevän päihdetyön vuosikello, joka sisältää lasten ja nuorten parissa tehtävän päihdekasvatuksen.</p>	<p>Hyvinvointiryhmä, hyvinvointikoordinaattori</p>	<p>Hyvinvointihoitajan tehtävään kuuluu myös ehkäisevän päihdetyön koordinaattorin tehtävät.</p> <p>Ehkäisevän päihdetyön monialainen työryhmä kokoontui syksyllä 2021 ja aloitti suunnittelemaan kunnan ehkäisevää päihdetyötä poikkihallinnollisesti.</p> <p>Elintapaohjauksen palvelutarjottimeen ja -polkuun liitetään liikuntapalvelut mahdollisuuksien ja resurssien mukaan vuoden 2022 aikana</p>	<p>Ehkäisevän päihdetyön monialainen poikkihallinnollinen työryhmä kokoontuu säännöllisesti ja laatii toimintasuunnitelman sekä vuosikellon toiminnan tueksi. Nuoriso-ohjaaja osaksi moniammatillista työryhmää</p>	<p>Ehkäisevää päihdetyötä on toteutettu suunnitelman mukaisesti. Nuoriso-ohjaaja on liittynyt mukaan työryhmään.</p> <p>Elintapaohjauksen palvelupolku yhteistyössä perusturvan ja elämänlaatupalveluiden välillä on toiminut sujuvasti syksystä 2022 lähtien.</p>	<p>Ehkäisevä päihdetyö integroidaan osaksi kunnan uutta hyvinvointityörakennetta</p> <p>Ylläpidetään ja edelleen kehitetään palvelupolkua elintapaohjaukseen Pirhan kanssa.</p>
<p>Yhtenäinen ehkäisevän päihdetyön malli perusopetukseen</p>	<p>Sivistysjohtaja, rehtorit, hyvinvointikoordinaattori</p>			<p>Peruskouluikäisten päihdetyöhön ei ole käyttöön otettu pysyvää mallia</p>	<p>Pilotoidaan Omin jaloin mallia ehkäisevän päihdetyön mallina.</p>

Aloitetaan uusi vertaistukiryhmä (Polku) päihde-ongelmista kärsivien läheisille	Päihdesairaanhoidtaja ohjaa palveluihin, järjestää srk			Ryhmä on toteutunut kerran. Vähäisen ilmoittautujamäärän vuoksi ryhmää järjestetään harvoin.	
	Kulttuuriohjaaja, hyvinvointikoordinaattori, kulttuuri-koordinaattori	Kulttuuripalvelut ja kotihoito osallistuvat Tampereen kaupungin johtamaan Kulttuurihyvinvoinnin palveluohjaus -hankkeeseen, jonka tavoitteena on liittää myös kulttuuripalvelut osaksi lasten ja nuorten sekä ikääntyneiden palveluketjua.		Hämeenkyrö osallistuu suunnitellusti Kulttuurihyvinvoinnin palveluohjaus Pirkanmaalla -hankkeeseen. Hankkeessa kehitetty paikallisesti kulttuurilähetettä.	Hankkeen loppuessa 2023 jaetaan sen parhaat kokemukset sekä sovelletaan muiden kokemuksia palveluiden kehittämiseen Hämeenkyrössä
		Päiväkeskus Aurinkorinteellä kehitetään Lähitoritoimintaa 2022 aikana. Tavoitteena matalan kynnyksen kohtaamispaikka, joka tukee hyvinvointia ja tarjoaa ohjausta ja neuvontaa.		Lähitoritoiminta Aurinkorinteellä käynnistyi lokakuun alkupuolella. Toiminta siirtynyt vuoden 2023 alussa Pirhaan.	Tehdään yhteistyötä Aurinkorinteellä lähitorin kanssa toiminnan siirryttyä Pirkanmaan hyvinvointialueelle.
Kehitetään harrastekaveritoimintaa			Koulutetaan yhteistyössä kolmannen sektorin toimijoiden kanssa vapaaehtoisia lähtemään haastavassa elämäntilanteessa olevien tueksi erilaisiin harrasteryhmiin	Yhteiskoululla on toiminut harrastamisen Suomen malli -kerhoja: elokuva, laskettelu ja huvipuisto.	Madalletaan harrastamisen kynnystä osana hanketoimintaa ja yhteistyössä kolmannen sektorin toimijoiden kanssa.
Lisätään nuorten matalan kynnyksen liikuntamahdollisuuksia			Nuorisopalvelut ja liikuntapalvelut järjestävät viikoittain ilmaisen ohjatun kuntosalivuoron nuorille.	Palvelua on toteutettu yhteistyössä liikunta- ja nuorisopalveluiden kanssa. Toiminnalle on kaavailtu jatkoa.	Selvitetään toisen vakituisten liikunnanohjaajan mahdollisuutta lasten ja nuorten liikuntaan liittyen.

Tavoite: **Edistetään kuntalaisten mielenterveyttä ja yksilön selviytymiskykyä**

Toimenpiteet	Vastuutaho	2021 arviointi	2022 Tavoite	2022 arviointi	2023 Tavoite
Kunnan tarkastuslautakunnan arviointikertomuksessa arvioidaan valtuustokausittain kunnan hyvinvointi- ja terveystavoitteiden toteutuminen.	tarkastuslautakunnan pj.	Tarkastuslautakunta totesi vuoden 2020 kertomuksessa, että hyvinvointivointiryhmä esitti kertomuksessa johtopäätöksiä ja kannatettavia toimenpide-ehdotuksia. Tarkastuslautakunta toivoi kuitenkin lisää konkreettisia toimia ja terveellisten elämäntapojen markkinointia.		Ei ollut tavoitetta vuodelle 2022.	
Kunta tarkastaa peruskoulujen terveellisyden ja turvallisuuden sekä yhteisön hyvinvoinnin kolmen vuoden välein.	varhaiskasvatuksen johtaja, sivistysjohtaja			HYTE-kerroin indikaattori. Toteutunut tavoitteen mukaisesti	
Luodaan ja käyttöönotetaan kiusaamisen ehkäisyn mallit varhaiskasvatukseen ja kouluille.	Varhaiskasvatuksen johtaja, sivistysjohtaja, rehtorit	Varhaiskasvatuksessa otettu käyttöön PIKI-toimintamalli koko kunnassa. Se kirjataan kunnan varhaiskasvatussuunnitelmaan.	Varhaiskasvatuksessa otetaan käyttöön PIKI-toimintamalli lasten tunne- ja vuorovaikutustaitojen opetteluun ja kiusaamisen ehkäisemiseen.	PIKI-toimintamalli on otettu käyttöön kaikissa varhaiskasvatuksen yksiköissä ja se on kirjattu kunnan varhaiskasvatussuunnitelmaan. Perusopetuksessa Kiva-toimintamalli. Yhteiskoululla ja lukiolla ovat päivitettyt tasa-arvosuunnitelmat sekä suunnitelma oppilaiden suojaamiseksi kiusaamiselta, häirinnältä ja väkivallalta.	

			Palkataan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmassa edellytetty kolmas nuorisotyöntekijä, jonka toimialueena ovat alakoulu. Nuorisopalvelut jatkaa elämäntaitotuntien tarjoamista 5. ja 6. luokkien oppilaille	Elämäntaitotunnit ovat toteutuneet vuonna 2022 suunnitellusti. Kolmas nuorisotyöntekijä aloittaa työt maaliskuussa 2023.	Jatketaan elämäntaitotuntien toteuttamista ja huomioidaan mahdolliset kehittämistarpeet uuden resurssin myötä.
Tunne- ja vuorovaikutustaitojen opettelu vakiinutetaan osaksi opetussuunnitelmaa varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa	Varhaiskasvatuksen johtaja, sivistysjohtaja, rehtorit	Nuorisopalvelut aloitti elämäntaitotunnit kaikilla alakouluilla syyskaudella 2021. Kaikki 5.- ja 6.-luokkalaiset osallistuivat kuukausittain nuorisohjaajan tunneille, joilla käsiteltiin tunne- ja vuorovaikutustaitoja, hyvinvointitaitoja, mediakasvatusta ja päihdekasvatusta.		Yhteiskoulussa seitsemäsluokkalaisille pidetään "Huomaa hyvä" tunnit n. kahden kuukauden välein. PIKI-toimintamalli on otettu käyttöön kaikissa varhaiskasvatuksen yksiköissä ja se on kirjattu kunnan varhaiskasvatussuunnitelmaan.	Lisätään elämäntaitotunnit osaksi lukuvuosisuunnitelmaa.
Harrastepäivä yhdessä seurojen kanssa kerran vuodessa.	Vapaa-aikapäällikkö	Harrastepäivä on ohjelmistossa, mutta korona esti sen toteuttamisen 2021 vuotena. Tätä yritetään järjestää uudelleen 2022 vuoden aikana.	Elämänlaatu palvelut ja kolmas sektori järjestävät yhdessä lasten ja nuorten harrastepäivän 3.9.2022	Harrastepäivää ei järjestetty vuonna 2022, Landefestin osittaisen päällekkyyden vuoksi. Harrastepäivä on päätetty yhdistää Landefest tapahtumaan. Harrastepäivä tulee olemaan 19.8.2023	Toteutetaan harrastepäivä osana Landefest kokonaisuutta.
Harrastepassi otetaan käyttöön lapsille ja nuorille.	Vapaa-aikapäällikkö	Harrastepassista luovuttiin, koska seuroista ei löytynyt tälle kiinnostusta. Tämän korvasi Harrastamisen Suomen malli -hanke. Jatkokehityksenä Suomen mallista voisi saada pysyvän toiminnon, mutta sen ylläpitäminen vaatii tuntuvaa rahoitusta.		Harrastepassista luovuttiin 2021, koska seuroista ei löytynyt tälle kiinnostusta. Tämän korvasi Harrastamisen Suomen malli -hanke. Harrastamisen suomen malli on ollut käytössä, mutta toiminta on ollut kapeampaa, kuin aikaisempina vuonna.	

<p>Tehdään eri ikäryhmät kattava kulttuurisuunnitelma yhteistyössä eri osavastuualueiden ja yhdistysten kanssa.</p>	<p>Kulttuurikoordinaattori, hyvinvointikoordinaattori</p>	<p>Kulttuurisuunnitelman teko alkaa vuonna 2022 kulttuuriparlamentin toiminnan käynnistyttyä.</p>		<p>Kulttuurikasvatussuunnitelman osalta suunnitelma tehty. Kunnan kulttuurihyvinvointisuunnitelman teko siirretty vuodelle 2023 kun kulttuurikoordinaattori aloittaa työt.</p>	<p>Valmistetaan kulttuurihyvinvointisuunnitelma vuosille 2023–2025.</p>
<p>Osallistetaan perusopetuksen ja lukion oppilaskuntien ja nuorisovaltuuston edustajat mukaan kuntalaisia koskevien suunnitelmien valmisteluun.</p>	<p>Sivistysjohtaja</p>	<p>Nuorisovaltuusto järjesti yhdessä nuorisopalveluiden kanssa 9.-luokkalaisten Vaikuta! -päivän, jossa nuoret pääsivät vaikuttamaan useiden kunnan toimijoiden tulevan vuoden suunnitelmiin.</p>		<p>Toteutettiin Vaikuta! -päivä.</p>	<p>Osallistetaan oppilaskunnat ja nuorisovaltuusto kulttuurihyvinvointisuunnitelman valmistelussa.</p>
<p>Mielenterveyspalvelujen ryhmätoimintaa lisätään. Tehdään yhteistyötä kolmannen sektorin kanssa (vapaaehtoistyö ja vertaisohjaaja).</p>	<p>Mielenterveys- ja päihdepalveluiden esihenkilö</p>				

<p>Taataan kuntalaisille monipuoliset mielenterveyspalvelut, jotka toimivat ilman lähetettä.</p>	<p>Mielenterveys- ja päihdepalveluiden esihenkilö</p>		<p>Yläkoulun oppilashuollon toimijat ovat mukana Elämä edessä -pilotissa, jossa tavoitteena on luoda nuorten arkiympäristöön moniammatillinen palveluverkosto, joka vahvistaa nuorten perustason päihde- ja mielenterveyspalveluita. Lisäksi koulutetaan yläkouluille lisää nuorten masennuksen lyhytterapia- eli IPS osajia.</p>	<p>Vuonna 2022 IPC-menetelmäkoulutuksessa oli 6 henkilöä. Kolme valmistui 2022 ja kolmen koulutus jatkuu vuonna 2023.</p>	
<p>Lapsiperheiden voimavarojen varhainen tukeminen ja erityisen tarpeen tunnistaminen: lapset puheeksi- toimintamallin hyödyntäminen systemaattisesti, neuvola, vasukeskustelut, koulu. Työntekijöiden koulutus.</p>	<p>Varhaiskasvatuksen johtaja, sosiaalityön päällikkö</p>	<p>Lasten ja perheiden palveluissa on vahvistettu varhaista tukea, mm. lapsiperheiden kotipalvelun resurssia on lisätty. Systemistä työtettä on edistetty perhekeskuspalveluissa, mm. MONNI-hankkeen systemiseen työtteeseen orientoivalla koulutuksella ja lapset puheeksi -koulutuksella.</p>	<p>Neuvolan henkilöstöä osallistui Lapset puheeksi -koulutukseen. Lapsiperheille kotiin vietäviä palveluita vahvistetaan (perheohjaus, lapsiperheiden kotipalvelu ja perhetyö)</p>	<p>Lapsiperheiden kotiin vietäviä palveluita on kehitetty. Mm. lapsiperheiden kotipalvelua ja perhetyötä on markkinoitu aktiivisesti lapsiperheille.</p>	

Lapsiperheiden avoimen toiminnan kehittäminen	Hyvinvointikoordinaattori		Varhaiskasvatuksen perheohjaajan tehtävänkuvaa muutetaan lapsiperheiden palvelujen kehittämisen ja hyvinvointitehtävien kokonaisuudeksi	Perheiden palveluiden kehittämisen ei ole erillinen osa hyvinvointikoordinaattorin tehtävää, vaan sitä edistetään osana hyvinvointityötä.	Selvitään yhteistyömahdollisuuksia kolmannen sektorin kanssa.
Perusopetuksen oppilaille järjestetään koulupäivän aikana kulttuurikasvatussuunnitelman mukaisia kulttuurielämyksiä	Kulttuurikoordinaattori		Kulttuuripalvelut koordinoi kulttuurikasvatussuunnitelman mukaisen eri ikäluokille suunnitellun ja koulupäivän aikana toteutettavan kulttuuritarjonnan toteuttamista sekä sen kehittämistä entistä enemmän perusopetuksen opetussuunnitelmaan nivoutuvaksi kulttuurikasvatussuunnitelmaksi.	Kulttuuripalvelut koordinoi kulttuurikasvatussuunnitelman mukaisen eri ikäluokille suunnitellun ja koulupäivän aikana toteutettavan kulttuuritarjonnan toteuttamista sekä sen kehittämistä entistä enemmän perusopetuksen opetussuunnitelmaan nivoutuvaksi kulttuurikasvatussuunnitelmaksi.	Huomioidaan varhaiskasvatus- ja perusopetusikäiset ja päivitetään kulttuurikasvatussuunnitelma osana kulttuurihyvinvointisuunnitelman laatimista

Painopiste: Osallisuus ja vaikuttaminen

Tavoite: Vaikutetaan EVA-menettelyä kautta

Toimenpiteet	Vastuutaho	2021 arviointi	2022 Tavoite	2022 arviointi	2023 Tavoite
Liikunnan edistämistä vastaavat viranhaltijat osallistuvat toimielinten vaikutusten ennakkoarviointiin	Jokainen palvelualue, Vapaa-aikapäällikkö	Liikuntakoordinaattori on osallistunut vaikutusten ennakkoarviointiin.		Liikuntakoordinaattori on osallistunut kaikkiin kutsuttuihin kokouksiin.	

Tehdään ohje vaikutusten ennakoarvoinnin menettelyyn (Eva) ja otetaan eva-arviointi käyttöön uuden ohjeen mukaisena.	Talousjohtaja vastaa ohjeen valmistumisesta. Eva-arviointien toteuttaminen on kaikkien palvelualueiden vastuulla.	Eva ohjeistus päivitettiin. Eva-arviointeja on tehty merkittävistä asioista. Muutama esimerkki Koskilinnan myynti, paloaseman myynti, yrityspalvelujen organisoitimuutos, kansalaisopisto-toiminnan siirto, palkanlaskennan ulkoistus, esiopetuksen järjestämistavan muutos.		Eva ohje on päivitetty jo edellisenä vuonna ja toimii hyvin edelleen. Eva-arviointeja toteutettiin sivistyspalveluissa näissä valmisteluissa 5, Kunnanhallituksen toimialalla 2.	
Nuorisovaltuusto otetaan mukaan EVA-menettelyihin.	Kaikki palvelualueet		Nuorisovaltuustolta pyydetään vähintään kaksi EVA-kannanottoa vuonna 2022	Pyydetiin kannanotto nuorisolipun toteuttamiseen. Se ei tosin ollut Eva-kannanotto. Nuorisolippu toteutettiin.	Nuorisovaltuustolta pyydetään vähintään kaksi EVA-kannanottoa vuonna 2023
Tavoite: Edistetään sosiaalista osallistumista					
Toimenpiteet	Vastuutaho	2021 arviointi	2022 Tavoite	2022 arviointi	2023 Tavoite
Vanhus- ja vammaisneuvosto, nuorisovaltuusto sekä kolmannen sektorin toimijat osallistuvat kuntalaisia koskevien suunnitelmien valmisteluun.	Kotihoidonpäällikkö, asumispalveluiden päällikkö, vammaispalveluiden päällikkö, hyvinvointikoordinaattori	Nuorisovaltuusto on ollut mukana suunnittelemassa nuorisolle sopivaa Hämeenkyrölipua.	Vanhus- ja vammaisneuvostoa tiedotetaan hyvinvointialueen valmisteluvaiheesta. Nuorisovaltuustolta pyydetään lausuntoa vähintään nuoria koskevista suunnitelmista niiden tekevissä.	Vanhus- ja vammaisneuvostoa on tiedotettu aktiivisesti hyvinvointialueen valmistelun vaiheista. Nuorisovaltuustolta pyydetty kannanotto nuorisolipun toteuttamiseen.	Neuvostojen kanssa käydään aktiivista vuoropuhelua kunnan palveluiden kehittämisestä hyvinvointialueen aloitettua toiminnan. Tehdään kuntaan yhteinen yhdistysyhteistyön ohje.

			Kulttuuriparlamentilta pyydetään kannanotto vähintään oman alansa suunnitelmista.	Kulttuuriparlamentti ei ole toiminut 2022 aktiivisesti. Toiminta käynnistetään uudelleen vuonna 2023.	Kulttuuriparlamentti toiminta käynnistetään ja heiltä pyydetään kannanotto vähintään oman alansa suunnitelmista
Vapaaehtoistyön koordinaatio toiminnan vakiinnuttaminen tukemassa kuntalaisten osallisuutta.	Kotihoidon päällikkö, asumispalveluiden päällikkö, vammaispalveluiden päällikkö, hyvinvointikoordinaattori	Vapaaehtoistyön organisointi on sovittu vuodeksi 2022 elinkeinopalvelujen hoidettavaksi. Vuoden 2023 alusta toiminta siirtyy sivistyspalveluiden hoidettavaksi.	Järjestökumppanuuden ja vapaaehtoistyön koordinaatio kunnan toimintaa ja vuoden 2023 alusta osa hyvinvointikoordinaation tehtäviä	Vapaaehtoistoiminnan koordinaatio hoidettu kunnan toimintana vuonna 2022. Ikäihmisten vapaaehtoistyön koordinaatio siirtynyt vuoden 2023 alusta hyvinvointialueelle.	Tehdään yhteistyötä hyvinvointialueeseen ja yhdistysten kanssa vapaaehtoistyön jatkumisen mahdollistamiseksi.
Tavoite: Edistetään yhteiskehittämisen menetelmien käyttöä					
Toimenpiteet	Vastuutaho	2021 arviointi	2022 Tavoite	2022 arviointi	2023 Tavoite
Kunta kutsuu säännöllisesti koolle liikuntaseurojen ja yhdistysten yhteiskokouksen.	Vapaa-aikapäällikkö	Liikuntakoordinaattori kutsuu seurat koolle kaksi kertaa vuodessa. Vuonna 2021 tämä toteutui kaksi kertaa		Liikuntakoordinaattori kutsui seurat kaksi kertaa koolle vuoden aikana.	
Perustetaan kulttuuriparlamentti monipuolistaamaan Hämeenkyrön kulttuuritarjontaa ja aktivoimaan kuntalaisia kulttuuriharrastusten pariin.	Kulttuurikoordinaattori	Kulttuuriparlamentin jäsenet valittiin syksyllä 2021, mutta parlamentin toiminta käynnistyy koronan vuoksi vasta keväällä 2022.		Kulttuuriparlamentti ei toiminut vuonna 2022. Toiminta käynnistetään uudelleen vuonna 2023 kulttuurikoordinaattorin aloittaessa työt.	Aktivoidaan kulttuuriparlamentin toiminta uudelleen vuonna 2023

Kunnassa toimii liikunnan edistämistä käsittelevä poikkihallinnollinen työryhmä	Vapaa-aikapäällikkö	Hyvinvointityöryhmä käsittelee liikunnan edistämistä moniammatillisessa työryhmässä.		Liikunnan edistämistä on käsitelty hyvinvointityöryhmässä.	Liikunnan edistäminen otetaan huomioon hyvinvointityön rakenteen uudistamisessa
Lapset ja nuoret osallistuvat varhaiskasvatuksessa ja kouluissa ruokailujärjestelyjen suunnitteluun, toteutumiseen ja arviointiin.	Varhaiskasvatuksen johtaja, sivistysjohtaja, päiväkotien johtajat, rehtorit, aterija- ja puhautauspalvelupäällikkö	Yhteiskoulussa on toiminut oppilas- ja opiskelijakunnan hallituksen, vanhempainyhdistyksen ja keittiöhenkilökunnan edustajien sekä rehtorin ja ruokapalveluesimiehen muodostama Makuraati kerran lukukaudessa.	Käynnistyy osana ruokaraatitoimintaa varhaiskasvatuksessa vuonna 2022.	Ruokaraatitoiminta on käynnistynyt. Yhteiskoulun Makuraati on toiminut syksystä 2020.	Ruokaraatitoiminta otetaan käyttöön kaikissa varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen yksiköissä
Ikäntyvien palveluissa toteutetaan asiakasraadit.	Kotihoidon päällikkö, asumispalveluiden päällikkö	Koronan kokoontumisrajoitukset eivät mahdollistaneet asiakasraatien toteuttamista ikäntyvien palveluissa. Tavoitteena on toteuttaa raadit v.2022 aikana. Huhtikuussa 2022 toteutetaan Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) kansallinen asiakastytyväisyyskysely kotihoidon ja ympärivuorokautisen palveluasumisen asiakkaille.	Kotihoidossa ja asumispalveluissa toteutetaan asiakastytyväisyyskyselyt kevään 2022 aikana. Syksyllä järjestetään päiväkeskus Aurinkorinteen asiakasraati.	Asiakasraateja ei toteutettu. Asiakkaiden osallisuutta ja mahdollisuutta vaikuttaa omaan arkeen, elinympäristöön ja palveluiden järjestämiseen on vahvistettu osana päivittäistä työtä.	
Työllisyyspalveluissa järjestetään yhteisöllisyyspäivä neljä X vuodessa.	Työllisyyspalveluiden päällikkö	Työllisyyspalvelut järjestivät Yhteisöllisyyspäivän vain kerran v. 2021 koronan kokoontumisrajoituksista johtuen. Yhteisöllisyyspäivän aiheena oli velkaneuvonta		Yhteisöllisyyspäivä järjestettiin vuonna 2022 kerran teemana hyvinvointi ja jaksaminen	

<p>Terveyspalveluissa on tehty (11/2020) digipalveluista asiakastytyväisyyskysely, jonka pohjalta digitaalisia palveluja kehitetään.</p>	<p>Ylilääkäri, terveydenhuollon osavastuualueiden esihenkilöt</p>			<p>Palveluita kehitetty kyselyn pohjalta. Käytössä olevia palveluita ovat Videovisit, Omaolo ja sähköinen resepti. Palveluiden kehittäminen jatkuu Pirkanmaan hyvinvointialueella.</p>	
<p>Työkykyviisarin käyttöönotto työllisyyspalveluissa</p>	<p>Työllisyyspalveluiden päällikkö</p>	<p>Työkykyviisarin käyttöönotto aloitettiin osana työkykyselvitelyä.</p>		<p>Työkykyviisarin käyttöä testattiin osana työkykyselvitelyä.</p>	
<p>Toteutetaan keskustan yleiskaavaprojektissa koikeilu sähköisestä karttapohjaisesta kommentointijärjestelmästä.</p>	<p>Kaavoituspäällikkö</p>			<p>Sähköinen karttapohjakysely toteutetaan kaavan edetessä luonnosvaiheen kuulemiseen.</p>	
<p>Toteutetaan kuntalaisille kysely elinympäristön hyvinvointivaikutuksista.</p>	<p>Elinympäristöjohtaja</p>			<p>Tavoite oli 2022 talousarviossa ja kysely on toteutettu 2.-30.11.2022 ja tulokset on käsitelty elinympäristölautakunnassa 7.2.2023 ja lupajaostossa 22.2.2023 Tiedote ja loppuraportti on julkaistu kunnan tiedotteiden nettisivulla 22.2.2023.</p>	<p>Kyselyn tuloksia tullaan hyödyntämään yhdyskuntasuunnittelussa ja eri toimenpiteiden toteuttamisessa</p>
<p>Otetaan käyttöön systeemin lastensuojelun tiimin toimintamalli.</p>	<p>Sosiaalityön päällikkö</p>	<p>Lastensuojelussa ja lapsiperheiden sosiaalityössä on otettu käyttöön systeeminen toimintamalli. Systeeminen toimintamalli lapsiperheiden palveluissa on edistänyt asiakkaiden osallisuutta. Sähköisen perhekeskuksen kehittämistyössä on aktiivisesti pyydetty palautetta eri asiakasryhmiltä</p>	<p>Lastensuojelussa otettu käyttöön systeeminen tiimimalli v. 2021 ja sitä laajennetaan myös muuhun lapsiperheiden sosiaalityöhön ja mm. palvelutarpeen arviointeihin v. 2022 aikana.</p>	<p>Systeeminen tiimimalli on laajennettu lapsiperheiden sosiaalityöhön v. 2022 aikana ja tiimissä on ollut mukana perheterapeutti ostopalveluna. Toiminta siirtynyt Pirhaan vuoden 2023 alusta.</p>	

Sosiaalityön palveluissa kehitetään osallistavien menetelmien hyödyntämistä asiakastyössä ja palveluiden kehittämisessä	Sosiaalityön päällikkö, vammaispalveluiden päällikkö	Vammaispalveluissa kunta on ollut mukana henkilökohtaisen budjetoinnin hankkeessa. Hankkeessa on ollut mukana Pirkanmaan asiakaskehittäjäryhmä suunnittelemassa toimintamalleja, joilla tukea asiakasta henkilökohtaisen budjetoinnin käytössä	Sosiaali- ja terveyskeskukseen perustetaan asiakasraatitoimintaa osana PirSote-hankkeen osallisuuden edistämisen tavoitteita.		
Kulttuuripalvelut ja kulttuuriparlamentti edesauttavat Hämeenkyrön kulttuuritarjonnan monipuolistamista ja aktivoivat kuntalaisia kulttuuriharrastusten pariin	Kulttuurikoordinaattori, hyvinvointikoordinaattori	Kulttuuriparlamentti kokoontuu 2-4 kertaa vuodessa. Parlamentti ja kulttuuripalvelut kutsuu vuosittain 1-2 kertaa oman alansa yhdistykset sekä vammais- ja vanhusneuvostojen ja nuorisovaltuuston edustajat suunnittelemaan kulttuuritoiminnan kehittämistä ja Hämeenkyrön kulttuuritapahtumia. Tavoitteena myös matalan kynnyksen toiminta.		Kulttuuriparlamentti ei toiminut vuoden 2022 aikana. Toiminta käynnistetään uudelleen vuonna 2023	Aktivoidaan kulttuuriparlamentin toiminta uudelleen
Painopiste: Turvallinen elinympäristö					
Tavoite: Vähennetään lapsiperheiden/kuntalaisten eriarvoisuutta					
Toimenpiteet	Vastuutaho	2021 arviointi	2022 Tavoite	2022 arviointi	2023 Tavoite
Lasten ja nuorten liikunta-aktiivisuutta raportoidaan vuosittain kunnan hyvinvointikertomuksessa tai vastaavassa kertomuksessa.	Varhaiskasvatuksen johtaja, rehtorit, hyvinvointiryhmä, hyvinvointikoordinaattori	Vuoden 2021 lasten ja nuorten liikunta-aktiivisuus on raportoitu hyvinvointikertomuksessa. Seurantaan tarvitaan jatkossa parempia mittareita esimerkiksi ulkoliikuntapaikkoihin.	Kehitetään raportointia ja etsitään uusia indikaattoreita kouluterveyskyselyn lisäksi.	Yhteiskoulussa on käynnistynyt Liikkuva koulu -hanke. Move! tulokset raportoidaan vuosikertomuksessa 2022.	

<p>Kunnassa järjestetään kohdennettuja liikkumisryhmiä liikuntaseuratoiminnan ulkopuolella oleville lapsille ja nuorille (avustuskriteerit)</p>	<p>Vapaa-aikapääliikkö</p>	<p>Vuonna 2021 liikuntapalveluilla oli liikuntaa lähiympäristössä hanke, jonka johdosta ohjaustoimintaa pystyttiin laajentamaan. Toimintaan saatiin Aluehallintoviraston avustusta. Tulevaisuudessa toiminnon ylläpitämiseen tarvitaan lisäresursseja, hanketoimintaa tai kolmannen sektorin palveluntuottajien apua.</p>		<p>Liikuntapalvelut järjestivät toimintaa hankkeen kautta 31.3.2022 saakka. Toiminnan ylläpitämiseen tarvitaan toinen liikunnanohjaaja tai jatkuvaa hanketoimintaa.</p>	<p>Toimintaa toteutetaan vuonna 2023 hankkeiden kautta. Selvitetään toisen liikunnanohjaajan toimen mahdollisuuksia.</p>
<p>Erityisryhmien liikuntamahdollisuuksien lisääminen (avustuskriteerit/henkilöstöressurssien lisääminen)</p>	<p>Vapaa-aikapääliikkö</p>	<p>Erityisryhmien liikuntamääriä pystyttiin lisäämään liikuntaa lähiympäristössä hankkeen voimin. Erityisryhmien lisäys kohdistui hankkeessa ikääntyneisiin. Henkilöstöressurssi poistuu maaliskuussa 2022.</p>		<p>Liikuntaryhmiä pystyttiin lisäämään ikääntyneillä 31.3.2022 saakka hankkeen avulla. Toiminnon ylläpitämiseen tarvitaan lisäresursseja.</p>	<p>Toimintaa toteutetaan olemassa olevan resurssin rajoissa. Selvitetään toisen vakituisen liikunnanohjaajan mahdollisuuksia.</p>
<p>Toimivan palveluliikenteen kehittäminen kokon kunnan alueella.</p>	<p>Palveluliikenteen kehittäminen on yhteistyötä palvelualueiden välillä.</p>	<p>Palveluliikenteen nykyinen kilpailutuskauti loppuu vuoden 2023 kesällä. Kilpailutus aloitetaan vuoden 2022 lopussa.</p>		<p>Kilpailutus aloitettiin vuoden 2023 alusta. Palvelutasotavoitteet palveluliikenteelle määritellään vuoden 2023 alussa kilpailutuksen yhteydessä.</p>	<p>Palveluliikenteen toimintaa Tuomilogistiikan järjestämänä seurataan. Kunta määrittelee palvelun laajuuden.</p>
<p>Perhekeskuksen jatkokehittämisessä huomioidaan palvelujen saataavuus yhdenvertaisuuden näkökulmasta</p>	<p>Sosiaalityön pääliikkö</p>	<p>Sähköinen perhekeskus on avattu ja etävastaanottomahdollisuutta sekä muita sähköisiä palveluita on kehitetty, VideoVisit otettu käyttöön v. 2022 puolella.</p>		<p>Sähköinen perhekeskus on ollut käytössä koko v. 2022 ajan. Myös etävastaanottomahdollisuus on ollut käytössä perhekeskuspalveluissa (VideoVisit), mutta sitä on hyödynnetty melko vähän.</p>	<p>Osallistutaan Pirhan perhekeskustoiminnan kehittämiseen</p>

Tarjotaan yhdeksännen luokan päättävälle hämeenkyröläisnuorille mahdollisuus ensimmäiseen kesätyöhön kunnalla.	Kaikki vastuualueet yhdessä työllisyyspalveluiden ja nuorisopalveluiden kanssa.	Yhteiskoulussa ja lukiossa on Työpolku -kurssi, jossa tehdään yhteistyötä paikallisten yritysten kanssa ja opastetaan työhaakuun. 8. ja 9. -luokkalaisten TET-harjoittelut helpottavat oman alan etsimistä ja voivat mahdollistaa kesätyöpaikan löytämisen.	Huomioidaan vuoden 2023 talousarviosuunnittelussa nuorten kesätyöpaikkojen palkkavaraus.	Kesällä 2022 kesätyössä kunnalla oli 45 nuorta. Vuoden 2023 kesätyömääräraha on työllisyyspalveluiden talousarviossa.	Huomioidaan vuoden 2024 talousarviosuunnittelussa nuorten kesätyöpaikkojen palkkavaraus.
Tavoite: Edistetään lähiympäristöjen kehittämistä esteettömiksi ja turvallisiksi sekä liikkumiseen ja osallisuuteen kannustaviksi					
Toimenpiteet	Vastuutaho	2021 arviointi	2022 Tavoite	2022 arviointi	2023 Tavoite
Vanhus- ja vammaisneuvosto, nuorisovaltuusto sekä kolmannen sektorin toimijat osallistuvat kuntalaisia koskevien suunnitelmien valmisteluun (kaavoitus, esteettömyys, ympäristö, asumisen ratkaisut)	Elinympäristöpalvelut	Nuorisovaltuustolla on uudella valtuustokaudella edustajat kunnanvaltuuston ja sivistyslautakunnan lisäksi perusturva- ja elinympäristölautakunnissa. Vanhus- ja vammaisneuvostot eivät kokoontuneet korona-aikana normaalia tahtia, eivätkä siten ehtineet käsitellä kuin muuttaman asian.	Sähköisen osallistumisen rinnalla mahdollistetaan myös muu osallistuminen.	Kunnan kaavoituksessa on noudatettu MRL:n mukaisia osallistamismenettelyitä. Nuorisovaltuuston edustaja lautakunnassa. Elinympäristölautakunta kutsui kaikki nuorisovaltuuston edustajat 5.4.2022 vierailulle kokoukseensa.	Kutsutaan vanhus- ja vammaisneuvostot edustajat elinympäristölautakunnan kokoukseen. Edustajat kutsutaan myös mukaan kestävyysmurros (We make transition) hankkeeseen.
Kunnan monialainen sisäilmatyöryhmä huolehtii osaltaan terveellisestä sisäilmastosta julkisissa rakennuksissa	Elinympäristöjohtaja	Sisäilmatyöryhmä kokoontuu tarvittaessa. Edellinen kokous 12.11.2021		Sisäilmatyöryhmällä ei ollut vuonna 2022 akuuttia tarvetta kokoontua.	Ryhmä kokoontuu seuraavaksi alkuvuoden 2023 aikana

<p>Kootaan kaikki kunnan kävely- ja pyöräilyreitit sähköiseen karttapalveluun</p>	<p>Vapaa-aikapäällikkö, Elinympäristöjohtaja</p>	<p>Kunnan liikuntapaikat ja alueet ovat koottuna Lipas -tietojärjestelmässä. Lisäksi saimme 2021 vuonna käyttöön latupalvelujärjestelmän Sometec palveluntuottajalta, joka sisältää myös kunnan kaikki liikuntapaikat kartalla -palvelun.</p>		<p>Liikuntapaikat on päivitetty Lipas-järjestelmään. Latujen ajankohtaiset tiedot ylläpidetään Sometec-palvelun kautta.</p>	<p>Kävelyn ja pyöräilyn edistämishjelmassa päivitetään kävelyn ja pyöräilyn tavoiteverkko.</p>
<p>Lisätään julkisten puisto- ja viheralueiden viihtyisyyttä ja parannetaan luonnon monimuotoisuutta käynnistämällä kunnan vieraslajiohjelma</p>	<p>Ympäristötarkastaja</p>	<p>Taloustilanne ei sallinut ohjelman käynnistämistä. Yleisten alueiden hoitoa tehdään resursien puitteissa.</p>		<p>Vieraslajiohjelmaa ei ole käynnistetty. Vieraslajipoistoa tehty osana normaalia toimintaa.</p>	<p>Vieraslajien torjuntaa jatketaan osana normaalia toimintaa. Maisemanhoidollisia toimenpiteitä tehdään vuonna 2023 hyvinvointikyselyn perustella osana puskkittumisen poistoa.</p>
<p>Esteettömyys ja turvallisuus sekä kevyen liikenteen reittien riittävyys ja viihtyisyys huomioidaan 2021 käynnistyvässä keskustan yleiskaavasunnittelussa</p>	<p>Kaavoituspäällikkö</p>	<p>Teemoista pidetään huolta Hämeenkyröväylähankkeessa ja väylän arvioidaan valmistuvan 2022 puolella. Keskustan osayleiskaavatyö käynnistyy varsinaisesti 2022 ja teemat ovat siinä mukana</p>		<p>Keskustan osayleiskaavatyö ei edennyt 2022 johtuen muista osayleiskaavatöistä. Hämeenkyröväylän hankkeen yhteydessä on kaavamuutoksia laadittu ja osallistuttu kevyenliikenteen väylien kehittämistyöhön.</p>	

Painopiste: Vaikuttavat palvelut

Tavoite: Parannetaan palveluiden saatavuutta, saavutettavuutta ja yhdenvertaisuutta

Toimenpiteet	Vastuutaho	2021 arviointi	2022 Tavoite	2022 arviointi	2023 Tavoite
Lisätään kunnan liikuntamahdollisuuksia yhdenvertaisuutta painottaen.	Sivistysjohtaja, vapaa-aikapäällikkö	Liikuntamahdollisuuksia lisättiin yhdenvertaisuuden näkökulmasta vapaakäyttöisiä liikuntapaikkoja. Näitä olivat muun muassa Poussanharjun pururadan ja yleisurheilukentän peruskorjaus sekä kuntoportaiden ja skeittiparkin rakentaminen. Tämän lisäksi digitaalisia palveluita parannettiin. Tulevaisuudessa keskitymme liikunnan yhdenvertaisuuden painottamiseen rakentamalla lisää vapaasti käytettäviä liikunta-alueita. Elinympäristöpalvelut tekevät liikuntapalvelujen kanssa säännöllisesti vuosittain yhteistyötä lähiliikuntapaikkojen kunnossapidossa ja kehittämisessä.		Liikuntapalvelut rakensi vuonna 2022 pumptrack -radan, peruskorjasi tenniskentän ja Poussanharjun pururadan pinnan.	Liikuntapaikkarakentamisessa otetaan huomioon yhdenvertaisuus. Liikuntaohjausten lisääminen vaatii lisää henkilöstöresursseja. Selvitetään toisen vakituisen liikunnanohjaajan mahdollisuutta.
Kunta kehittää tulevaisuudessa vapaasti käytettäviä lähiliikuntapaikkoja.	Sivistysjohtaja, vapaa-aikapäällikkö	Kunta kehitti vuonna 2021 vapaassa käytössä olevia liikuntapaikkoja monipuolisesti. Vapaassa käytössä olevien liikuntapaikkojen kehittäminen oli liikuntapalveluiden kärkitavoite kuluvana vuonna, mutta myös tulevina vuosina.		Vapaasti käytettäviä liikunta-alueita kehitettiin monipuolisesti vuonna 2022. Vapaasti käytettävissä olevien liikuntapaikkojen kehittämistä jatketaan aktiivisesti.	

<p>Digipalveluiden käytön ohjaus ja opastus kuntalaisille. Yhteispalvelupisteen hyödyntäminen kuntalaisten tukemisessa digitaalisissa palveluissa terveyskeskuksessa.</p> <p>Osallistutaan työllisyyden kuntakokeiluun yhdessä Pirkanmaan muiden kuntien kanssa. Kuntakokeilun kautta tarjotaan kasvokkaista lähipalvelua työttömille.</p>	<p>Hoiva- ja hoitotyön päällikkö, kotihoivon päällikkö, osavastuualueen esihenkilö</p> <p>Työllisyyspalveluiden päällikkö</p>	<p>Kunnan asiointipiste on avustanut kuntalaisia digipalvelujen käyttöönotossa esim. Kela-asiointinnissa. Rönsy ry:n kanssa yhteistyössä on etenkin ikäihmisille järjestetty digitukea.</p>	<p>Työllisyyspalveluiden organisoimana pilotoidaan Digi-tukea keväällä 2022. Digitukihenkilö on tavoitettavissa työllisyyspalveluissa, kirjastossa, Aurinkorinteellä, Yhteispalvelupisteellä ja Rönsyn tiloissa.</p>	<p>Digi-tukea oli saatavilla kirjastossa, työllisyyspalveluissa, Aurinkorinteellä, Rönsyn tiloissa ja seurakunnan Myötätuulessa.</p> <p>Hämeenkyrö on mukana työllisyyden kuntakokeilussa</p>	<p>Huolehditaan digituen saatavuudesta perusturvan palveluiden siirtyessä hyvinvointialueelle ja sähköisen asioinnin sen myötä mahdollisesti muuttuessa.</p> <p>Valmistellaan TE24 uudistusta yhteistyössä Pirkanmaan kuntien kanssa.</p>
<p>Tuetaan työttömien työkykyä hyödyntämällä tehokkaasti kunnan sosiaali- ja terveyspalveluita</p>	<p>Perusturvan palvelut</p>	<p>Työttömien työkykyä on tuettu kansalaisopiston ja työllisyyspalveluiden yhdessä toteuttamassa jatkuvan oppimisen hankkeessa. Työttömät työnhakijat ovat voineet osallistua vuosittain ilmaiseksi kahdelle kansalaisopiston ryhmäopetuskurssille.</p>		<p>Yhteistyössä kansalaisopiston ja syksyllä Petäjä-opiston kanssa toteutettu viikoittainen ryhmävalmennus on tukenut työnhakijoiden työkykyä</p>	

		Sote-palveluissa on perustettu moniammatillinen tiimi, jonka tavoitteena on erityisesti työikäisten paljon palveluita tarvitsevien asiakkaiden palvelupolkujen koordinointi.		Moniammatillinen tiimi on ollut toiminnassa koko vuoden 2022 ja tiimin toimintaa on edelleen kehitetty. Moniammatillinen tiimimalli on lisännyt moniammatillista työtä myös muuten sote-palveluissa.	
Digi- ja hyvinvointiteknologian käyttömahdollisuuksien lisääminen.	Hoiva- ja hoitotyön päällikkö, kotihoidon päällikkö, osavastuualueen esihenkilö	Kotihoidossa pilotoitiin osana KATI-hanketta (kotona asumisen teknologiat ikäihmisille) omaishoitoperheille etäkuntoutusjakso. Sosiaali- ja terveyskeskuksessa otettiin käyttöön itseilmoittautuminen sekä sähköinen asiointipalvelu eli Omaolo, joka on kansallinen digipalvelu ja auttaa asiakasta arvioimaan hoidon tai palvelun tarvetta.		Sähköinen asiointipalvelu eli Omaolo, joka on kansallinen digipalvelu ja auttaa asiakasta arvioimaan hoidon tai palvelun tarvetta käytössä. Toiminta siirtynyt Pirkanmaan hyvinvointialueelle vuoden 2023 alusta.	
Kansalaisopisto tarjoaa työttömille vuosittain kaksi ilmaista kurssia.			Tästä periaatteesta pidetään kiinni kansalaisopiston ylläpidon siirryttyä Sasky-koulutuskuntayhtymälle	Toteutunut suunnitellusti. Suomenkielen ryhmä ja työkykyryhmä yhteistyössä Petäjä-opiston kanssa.	

Tavoite: Otetaan käyttöön vaikuttavat menetelmät ja toimintamallit					
Toimenpiteet	Vastuutaho	2021 arviointi	2022 Tavoite	2022 arviointi	2023 Tavoite
Kunnan talousarviossa ja taloussuunnitelmassa määritellään talousarviovuodelle mittarit, joilla seurataan väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tavoitteiden toteutumista.	Jokainen palvelu-alue omalta osaltaan.	Talousarviossa 2021 yhteisenä tavoitteena on koko kunnan yhteinen hyvinvoinnin edistämisen hanke. Lisäksi palvelualueilla on omia tavoitteita strategiseen päämäärään hyvinvoiva hämeenkyröläinen liittyen.		Tavoitteet ovat mukana vuoden 2023 talousarviossa. Kunnan strategia päivitetään vuoden 2023 alussa ja siihen tulee edelleen vahvasti hyvinvointitavoite mukaan.	
Tavoite: Kehitetään asiakaspalautejärjestelmien/asiakaskokemuksen ja hyödynnetään tuloksia					
Toimenpiteet	Vastuutaho	2021 arviointi	2022 Tavoite	2022 arviointi	2023 Tavoite
Kunnan palveluiden suunnittelussa ja kehittämisessä hyödynnetään asukasraateja ja foorumeja	Kunnan johtoryhmä		Siltafoorumi käynnistyi ja sen toimintaa jatketaan. Toteutetaan sähköinen kysely elinympäristön merkityksestä kuntalaisten hyvinvoinnille.	Siltafoorumi suunniteltiin alun perin yhden vuoden mittaiseksi koekieluksi. Tarkoitus on pitää vielä yksi tilaisuus vuoden 2023 aikana. Sen jälkeen ei jatketa enää. Kysely toteutettu 2022 syksyllä.	Siltafoorumin jatkona kirjastolla järjestetään keskustelutilaisuuksia ajankohtaisista aiheista. We make transition hankkeessa ja kävelyn ja pyöräilyn edistämishankkeen valmistelussa osallistetaan kuntalaisia ja sidosryhmiä
Kuntalaisilta kerätään asiakaspalautetta liikuntapalveluiden toiminnasta vuosittain	Vapaa-aikapääliikkö	Liikuntapalvelut keräävät vuosittain asiakaspalautetta kuntalaisilta kyselytutkimuksella Google Formisin kautta. Viimeisin kysely laadittiin joulukuussa 2021.		Liikuntapalvelut järjestivät kyselyn liikuntapalveluiden toiminnasta joulukuussa 2022.	